

INVĂȚĂTORUL

ORGANUL ASOCIAȚIILOR ÎNVĂȚĂTORILOR ROMÂNI DIN ARDEAL,
BANAT-CRIȘANA ȘI MARAMUREȘ. REVISTĂ PEDAGOGICĂ
ȘI SOCIALĂ

REDACȚIA: CLUJ, CASA ÎNVĂȚĂTORILOR. — ADMINISTRAȚIA: Str. DOROBANȚILOR, 66.

CUPRINSUL:

Bisericile și statificarea școlilor	A. Pora	Glasul conștiinței	Gavril Bochiș
Revizoratele de plasă	Nicolae Cristea	Folosul ce-l aduc pasările atât naturii cât și oamenilor . . .	Radu Prișcu
Impresii și meditații dela sinoadele bisericești	G. Almășianu	Petrecerea în vacanța Paștelui	Pamfil G. Mihail
Voci din „Școala muncii”	A. Domide	Învățătorul activ și învățătorul penzionar	George Cătană
Darul Regelui	George Cătană	Oficiale. — Cronică. — Cărți și Reviste.	

ABONAMENTUL ANUAL:

PENTRU INVĂȚĂTORI	50 LEI
PENTRU ALȚI INTELLECTUALI ȘI SOCIETĂȚI	80 LEI
UN NUMĂR	3 LEI

APARE LA 1 ȘI 15 A FIECĂREI LUNI, CU EXCEPȚIA LUNILOR DE VACANȚĂ, SUB CONDUCEREA UNUI COMITET DE REDACȚIE

REDACTOR:
ANDREI PORA

ADMINISTRATOR:
EMANUIL IRIMIE

COLABORATORI:

Gavril Almășan	Nicolae Janul
Petru Bizerea	George Lipovanu
Ștefan Bota	Constantin Iencica
Ilie Brad	Deomid Bedeleian
Petru Bura	Pavel Jumanca
Constantin Baicu	Macedon Linul
Ananie Boldor	Emil Mureșan
Teodor Bucurescu	Ioan Modroiu
Ludovic Cioban	Ioan Moldovan
Nicolae Cristea	Ioan Mango
George Codrea	George Neamțiu
Grațian Capătă	Simion Oros
Toma Cocișiu	Mihail Ogrea
Nicolae Crețu	Petru Olariu
Nicolae Comanici	Candid Popa
Anton Domide	Ioan Pavel
Ștefan Dragulescu	Emil Pocola
George Dragoescu	Ștefan Popovici
Izidor Dopp	Octavian Pop
Emil Drăgan	Eugen Popescu
Ioan Deleanu	Dariu Pop
Andrieu Grecu	Aurel Pinte
Pavel Dârlea	Alexandru Roja
Nicolae Firu	Ioan Roman
George Dragoș	Petru Savi
Iuliu Groșorean	Traian Șuteu
Mihail Hurducaciu	Petru Vancu
George Halarevici	George Ugliș
Vasile Idu	Petru Ugliș
Onisim Sasu	Iosif Velcean
Marian Sasu	Nicolae Bembea

Iosif Stanca

Bisericile și statificarea școlilor.

S'au terminat în sfârșit și Sinoadele dela Dumineca Tomii, ale celor 5 eparhii ortodoxe din Transilvania. Ne-am ținut de a noastră datorie, să urmărim cu calmitatea recerută desbaterile acestor sinoade, și în special să ne fixăm bine hotărârile cu privire la chestiunea școlară, care a fost un punct cardinal în ordinea de zi a acestor adunări. În loc însă ca aceste sinoade, alcătuite din elementele selecte ale bisericii noastre ortodoxe, să se impună cu seriozitatea pe care o așteptă o lume, când e vorba de a se pronunța asupra problemei învățământului primar românesc în noua epocă, ni-se dă tristul prilej să înregistrăm atitudini cu totul denaturate și observări cu totul greșite,

Deputații celor cinci eparhii ortodoxe, au plecat de acasă, cu gândul de „răfuială” și cu dorul de a încerca să discrediteze și de astădată o operă pozitivă pe care conducătorii statului doresc să o realizeze în interesul bineprinceput al consolidării statului românesc sub raport cultural. Urmărind zi de zi desfășurarea acestor debateri, cu privire la învățământul primar, te alegeai cu impresia că și astăzi după constituirea definitivă a statului național român, nu știm decât să facem vecinica opoziție oricărui guvern român, așa precum obicinuiți eram să facem opoziție guvernului unguresc. Ce perspectivă dezastruoasă se deschide înaintea ochilor minții noastre? Pentru o seamă din noi, *opera unui guvern românesc*, este defaimată și pusă în rând cu cele mai criminale atentate ale unui regim unguresc. Guvernul trecut a fost început să statifice învățământul primar. Guvernul actual nu înțelege decât să desăvârșească aceasta acțiune. Și atunci s'a declarat furtuna. Biserica ortodoxă în rândul întâiu, iar după aceea biserica unită, începe să strige din toate puterile: guvern abuziv, stat absolutistic, guvernanți lipsiți de simțul legalității și ordinii de stat, toți aceștia comit cele mai criminale atentate asupra

bisericii noastre străbune, căreia i-se datoarează tot aceea ce avem păstrat de veacuri în ciuda tuturor urgiilor, se nesocotește tratatul dela Trianon, se trece cu ușurință peste hotărârile dela Alba Iulia, se pregătește terenul pentru prăbușirea bisericii, pentru că aceasta nu poate fi lipsită de școli, prin cari ea își menține prestigiul, puterea de educatoare, își întărește și păstrează credința, și își așează temelia dezvoltării viitoare.

Și iată, din aceste premise false și concluzia este falsă: școala confesională putea să mențină credința și să întărească biserica, iar școala de stat risipește credința și distruge biserica.

Înainte de a arăta pe rând nețemeinicia acestor afirmațiuni, găsim de necesar a releva motivele pentru cari biserica noastră românească, inaugurează acest sistem de luptă.

După noi, aceasta politică școlară pe care o urmărește biserica românească din Transilvania cu privire la problema învățământului rezultă din două concepții: Prima se atribuie faptului că aceasta biserică a făcut parte până mai ieri din complexul celor 8 biserici recunoscute de fosta Monarhie Austro-ungară. În aceasta monarhie, întemeiată pe falșitate și neadevăr, în așa chip ca la cea dintâi suflare de vânt să se prăbușască, zic în aceasta Monarhie, bisericile și-au asigurat pe seama lor dreptul de a face educația cetățenilor. Acest drept era nelimitat și bisericile astfel privilegiate, au ajuns a-și acapara întreagă conducerea vieții școlare ba chiar și politice economice. Politica școlară făcută de biserică în Monarhia austro-ungară în frunte cu biserica catolică, nu era decât o continuitate a medievalismului. Școala nu era întemeiată de aceste biserici pentru ca să satisfacă și să răspundă nevoilor de viață ale credincioșilor, ci pentru ca conducătorii bisericii, dela vlădică până la cel din urmă preot, să-și asigure hegemonia în toate treburile și în întreagă viața bisericăscă, șco-

lară, administrativă, economică, socială și politică.

Statul ungar abia în deceniile din urmă începuse să ia în mână problema învățământului, având să se lupte cu reacțiunea bisericilor, cari nu înțelegeau să fie lipsite de acest mijloc care le asigura *timp atât de îndelungat începând cu evul mediu, hegemonia asupra soartei popoarelor*. — Aceasta molimă s'a lătit și asupra celor 2 biserici românești din Transilvania, cari își duceau viața în aceasta îngrădire de idei medievale. Mai fiind apoi stăpânite bisericile noastre românești și de convingerea exagerată, că numai ele au moștenit și păstrat românismul pe plaiurile dușmănoase ale vechii monarhii clericale, uitând că în afară de ele au fost și alți factori, cari au determinat existența noastră ca neam, iată-ne, deodată cu înfăptuirea unității naționale și sub teroarea bisericilor, că este o crimă a te atinge de instituțiile lor, că statul românesc de astăzi este mai dușman decât fostul stat unguresc, că biserica nu poate trăi fără școală, că statificarea nu tinde decât ca guvernul să dispună asupra învățătorilor pentru a-i putea menaja în scopuri electorale de partid și câte și mai câte daldestea.

O altă împrejurare și mai regretabilă, care explică atitudinea dușmănoasă a bisericilor noastre, față cu tendința generală de statificare a școlilor. Cea mai mare parte dintre membrii sinoadelor noastre, protestând împotriva statificării învățământului primar, nu au avut alt scop decât să facă opoziție guvernului, și să ducă lupta, nu ca o luptă culturală ori de apărare a intereselor bisericii, ci ca o luptă politică, fiind că mulți dintre dâșii sunt înșiruiți între membrii partidului național, ba unii chiar deputați parlamentari, exponent, ai acestui partid. Din felul cum acești deputați sinodali au pus chestiunea, să putea desprinde deslușit, că nu interesul pentru nevoile bisericii cât mai mult interesul de partid i-au făcut să vorbească cu atâta pornire și dor de răfuială, împotriva școlilor de stat. Aceasta este iarăși o manopetă a partidului național și regretăm foarte mult că Arhiepiscopii noștri, nu au paralizat dela început acțiunea nefastă a acestor corifei, cari sub

masca intereselor superioare ale bisericii, își servesc meschine interese de partid.

Trecând dela aceste considerațiuni de ordin general, să ne oprim acum asupra „argumentelor“ puternice pe cari le invoacă bisericile noastre românești, în lupta lor de a-și păstra și pe mai departe școlile confesionale.

Deputații sinodali au accentuat în cursul desbaterilor și în vorbirile vehemente împotriva statificării, că guvernul voiește să aibă la dispoziția sa pe învățătorii pentru scopuri electorale și de partid.

Ca învățători de stat, zic dâșii, trebuie să facă totdeauna serviciul guvernului, altfel ei vor fi permutați, transferați după bunul plac al organelor statului. Ce afirmație lipsită de seriozitate. Oare nu știu domnii deputați sinodali, că în vechiul regat învățătorul cu titlu definitiv, este declarat inamovibil în serviciul său și că el *nu poate fi* permutat, destituit ori pedepsit pentru convingeri politice? Acolo învățătorul face pe față politică contra guvernului și el rămâne la postul lui, fără ca un ministru să-și poată răsbuna asupra lui. Numai în Transilvania mai stă un învățător la discreția guvernului, lucru acesta însă se va regula și aci odată cu unificarea și reforma învățământului, când suntem siguri că se va găsi mai salutară dispoziția vechiului regat, decât a fostului Consiliu Dirigent, moștenită dela regimul unguresc.

Se mai invoacă ca motive contra statificării și argumentul, că numai în școala confesională se păstrează nealterată credința creștinească, căci școlile statului propagă ateismul și înstreinează credințioșii de cultul religios.

Acest argument, inventat la ocazie, nu poate fi primit decât cu un suris de dispreț. Care școală de stat în vechiul regat ori în Transilvania, a propagat ura contra bisericii, și a micșorat credința noastră creștinească? Care școală de stat nu încadrează în programul său dragostea de lege și credința românească, care școală de stat nu face educația pe temeiul celor mai sfinte principii morale, care școală de stat propagă anarhia ori dușmănia dintre cetățenii aceluiași stat? Un asemenea caz nu vor

putea arăta membrii sinoadelor, pentru că nu există, decât în inchipuirea acelor care nu se pot împăca cu noile concepții de viață a popoarelor, concepții isvorite și din noile necesități de viață și progres, cari tind a înțelege spiritul vremii și viața reală în condițiile cari se prezintă. Dacă biserica nu se va ști acomoda acestor noi cerinți, de sigur ea va avea să înregistreze în istoria ei, o serie întreagă de decepțiuni, cari toate o vor pune în rândul instituțiilor fără viață și fără rost în lume.

*

Problema învățământului în România, cum am mai avut ocazie să o spunem, nu poate fi decât o problemă de stat. De trei ani de zile ne muncim să convingem pe cei ce se ocupă de trebile noastre obștești despre acest acdevăr. Și avem cea mai vie satisfacție să constatăm, că înafară de câțiva deputați sinodali ai bisericii ortodoxe, și de câțiva conducători ai bisericii unite, toată lumea, începând dela popor până sus la pătura intelectuală, s'a pătruns de aceasta necesitate, de a se decreta învățământul primar ca învățământ de stat.

Căci ne întrebăm cu drept cuvânt: Mai poate fi suflet românesc, care să nu înțeleagă că, statificarea învățământului în România mare, înafară de toate aceste este dictată și reclamată și din alte considerațiuni, și de interese mai superioare de stat. Aceste interese de stat nici nu e locul și timpul ca să le fixăm pe hârtie, căci ele trăiesc în sufletul nostru al tuturor. Cel ce-și dă seama de aceasta situație, nu mai încearcă să mai întărite spiritele, nici nu îngreunează opera celor ce conduc destinele statului, ci să nisuesc a sări în ajutorul lor, pentru a asigura preponderanța și hegemonia noastră culturală, față cu tendințele separatiste a elementului străin, și față cu politica acestui element, de a lupta pentru o dezvoltare separatistă și independentă, cu ajutorul bănesc al statului român.

Ori, în fața acestei primejdii nu ne știm stăpâni patimile și subordona micile noastre interese?

A. Pora.

Revizoratele de plasă.

(Reflexii.)

Controlul și supravegherea școalelor noastre primare e o chestie de prima necesitate Bărbații noștri de specialitate și forurile noastre competente au mereu în vedere această chestie, dar timpul tace și trece, iar nerânduiala și răul în loc să fie sanăt și stirpît se înrădăcinează pe zi ce merge. A face economii în această direcție, înseamnă a lua luminarea aprinsă din mâna omului și a-l lăsa în miezul nopți într'o odae al cărei eșire nu o cunoaște. Chestia școalelor confesionale și soarta tristă a învățătorilor dela aceste școli pe mulți colegi dela școalele de stat nu-i preocupă. Mulți colegi nu-și dau seama, că în aceste școli progresul nu e nici pe jumătate ca pe vremea stăpânirii maghiare. Apoi exteriorul și interiorul lor e sub toată critica. Cercetând răul mai de aproape, putem constata, că factorul principal, care lucră — deși nu direct — e lipsa de control. Statul sau mai bine zis organele administrative școlare a statului, neavând puțința și nici personalul recerut abea pot face una sau două inspecții pe an la toate școalele. Și multe din aceste inspecții n'au valoarea reală, ci numai oficială.

Luând în considerare ideile dezvoltate în articolul „Revizoratele de plasă“ în revista „Învățătorul“, putem constata o mulțime de lucruri, cari mai mult sau mai puțin sunt contra dezvoltării noastre pe teren cultural conform cerințelor vremii de azi. Ideile din numitul articol sunt contra „Revizoratelor de plasă“ pe motiv, că prin înființarea lor am îngreuna budgetul statului, iar lozinca „oamenilor de bine“ e să „facem economii.“ Da e drept să facem economii, dar nu pe teren cultural. Din contră să facem toate sforțările și folosind toate mijloacele morale și materiale, numai să ne vedem eșiți odată din letargia seculară, punând instrucția și controlul școalelor noastre pe baze moderne, conform cerințelor secolului în care trăim.

Am spus mai nainte, că educația și moralul școalelor noastre — mai ales la sate — e mai pe jos ca pe vremea regimului magiar. Știm cu toții, că subvenție din partea statului maghiar să dă numai acelor școli, cari aveau edificii corespunzătoare, învățător diplomat, recvizite și mobiliar complet. Progresul trebuia să fie corespunzător în limba maghiar, iar învățătorul respectiv silindu-se al face în limba străină, vrând-nevrând trebuia să-l facă și în limba maternă. Azi cu școlile noastre confesionale și cu învățătorii noștri tolerați, am pășit îndărăpt cu câteva decenii, ba suntem chiar pe vremea, „Dascălilor azbucheri.“ Văzând învățătorii confesionali, că sunt cu totul desconsiderați din partea celor în drept, primind un salariu aproape de batjocură în suma de 600—800 Lei, parte cari s'au putut jupe legăturile — deși cu urmări grele familiare — cu coecursa s'au aplicat la alta cariere mai bine plătită, ori apoi au rămas legați

de domiciliul său și școala a fost pusă pe al doilea plan în întreprinderile, cari s'a angajat pentru susținerea familiei.

Revizorul concretizat cu inspectarea școlilor confesionale, pășind mai energic și vrând să facă ordine în ele și să disciplineze pe unii învățători neglijenți, vine în conflict cu parohul, ca director școlar, eventual cu inspectoratul cutărui confesioni, care apară interesele școlii și a învățătorilor din punct de vedere confesional și din anumite considerațiuni personale. Chestia trece prin anumite faze, luându-se o mulțime de procese verbale din ambele părți și defigându-se o mulțime de pertractări, cari toate reclamă un timp îndelungat și așa răul să înrădăcinază, subminând educația și moralul tineretului de azi.

Avem nu-i vorbă în diferite centre și mai ales în sediul plaselor școli bune și corespunzătoare cu câte 3, 4 sau 5 învățători aleși dintre cei mai buni. Dacă vom cerceta însă referințele acestor școli putem afirma, că acești învățători își au rolul și sarcina lor nu chiar ușoară. Populația celor mai multe centre e mixtă, ba cele mai multe au o populație străină. Acești învățători nu pot se lipsească nici un moment dela postul lor. În multe locuri nici chiar saletle de învățământ nu sunt în același edificiu. Copii, cari cercetează aceste școli sunt o conglomerare de naționalități și din diferite pături sociale, deci având nește temperamente contraste, trebuie mereu supravegheate și înfrânate pornirile lor. Învățătorul „ambulant“ își pierde numai vremea și progres nu poate face nici cu baietii să-i și nici cu cei concrezuți, câtă vreme colegul lui e dus în inspecții școlare. Deci revizoratele de plasă nu pot fi înlocuite sau mai bine zis: concrezute „Directorului cercual.“

După părerea mea, acum când în ministerul instrucțiunii să lucră la organizarea învățământului primar, prin câțiva paragrafi hă se organizeze și Revizoratele de plasă la noi necunoscute, acestea ar trebui să fie niște oficii dependente de revizoratele județene cu sediul în centrul plași. Cu conducerea lor să fie încredințat cel mai destoinic învățător cu merite și recunoscut ca un bun organizator. Plată să nu i-se dea numai aceea ce o are că învățători și diurnele legale, când face inspecții în plasă. După ce forurile competente s'ar convinge despre munca lui prestată să i-se voteze un adaus personal. Acești subrevizori în fiecare an în decursul lunilor Iulie sau August să fie concentrați câte pe 2 săptămâni în diferite centre, unde să li-se pună locuință și vipt, dacă nu gratis bară-mi cu preț redus. Apoi din partea bărbaților specialiști să li se pună în vedere cele mai moderne mijloace, pe cari introducându-le în cercurile lor să ajungem la o dezvoltare mai înfloritoare pe teren social-cultural. Căci pot afirma cu conștiința liniștită, că în decursul celor 12 ani de când servesc ca învățători în diferite comune nici nu mi-a dat vre-o îndrumare cum au să-se predee diferite

obiecte de învățământ, sau cum să se conducă cutare registru. Inspectorii maghiari — de tristă amintire — veneau în fiecare an cu făina balaurului, deși îngheta odată sângele în vine. Examina și de nu putea excepționa progresul căuta ceva motiv numai să-și arete neîncrederea și superioritatea îngâmfată. Nu mult se deosebesc în privința aceste nici ai noștri. Nici unul nu-ți dă bară-mi o îndrumare metodică. Te întrebă ce cărți și reviste pedagogice ai cetit mai nou, dar nu-ți recomandă nici una. Când spui, că ai cetit revista „Învățătorul“, să strâmbă din nas și zice, că aceia nici nu o spune că nu-i revistă.

Nu așa trebuie să fie un subrevizor de plasă! Trebuie să fie — cum am spus — un om ales pe sprânceană în toate privințele. Să aibă cele mai moderne cunoștințe pedagogice și să fie un om care progresează cu spiritul vremii. Un om reprezentabil atât în fond, cât și în forma exterioară. Să aibă o soție corespunzătoare stării lui sociale. Un om religios și moral. Un bun organizator în cea ce privește afacerile școlare și cari stau în legătură cu organizarea și cultura poporului. Să cunoască toate scăderile de cari suferă învățământul din plasă de sub conducerea lui. Să aibă autoritate față de colegi și să știe a și-o menține. La autoritățile din plasă să aibă cuvânt hotărâtor în chestii școlare. La începutul fiecărui an școlar în conțelegere cu învățătorii din centru să țină un curs de 2 săptămâni la care se fie obligat fiecare învățător din plasă a participa, unde apoi să le propună din toate obiectele de învățământ câteva lecții de model și să-le recomande cele mai bune cărți școlare și pedagogice atât pentru învățători cât și pentru elevi și tineret. Să-i introducă pe toți inv. în noua organizație a vieții școlare. Să viziteze în fiecare lună bară-mi odată fiecare școală din plasă. În fiecare școală să stea bară-mi o zi unde să se convingă despre activitatea inv. iar la caz de lipsă să predea și câte o lecție de model. În fiecare lună să țină câte o conferință cu toți inv. din plasă dezbătând cele mai esențiale afaceri școlare. Să facă statele de plată și se vidimeze chitanțele inv. Să compună statistice anuale convingându-se personal despre corectitatea lor. În fiecare an se viziteze câteva școli din plasa învecinată, făcând comparație între lucrurile deacolo și cele de sub conducerea lui. În fiecare an să facă un raport general despre starea social-culturală din plasa sa.

Așa dar nu numai urechi ci și ochi ne trebuie ca să le vedem toate acestea în realitate și ca să le putem duce la îndeplinire ne trebuie devotament și voință de fier. Nu economii ci jertfe mari și sacrificii, când apoi vom avea nu numai o România-mare ci și țare și cultură.

Nicolae Cristea.

Inv.

Impresii și meditații dela sinoadele bisericesti.

Sinodul eparchiei Vadului și-a terminat ședintele. Printre multele și variatele probleme ce s'au discutat, în ordinea de zi a fost și cea a școlii. Din rapoartele nu prea clare apărute în privința discuțiilor cu referință la aceasta problemă prin gazete, reiese că cu *forma* în care statul a aflat de bine în timpul din urmă să soluționeze chestiunea învățământului, Biserica nu e satisfăcută.

Statificarea învățământului, e o necesitate de un interes național *per eminentiam*. În decursul celor trei ani și mai bine aceasta chestiune a fost așa de mult frământată, în cât în prezent e de prisos a mai începe din nou.

Remarcăm însă, că dacă de la înfăptuirea întregității scumpei noastre patrii s'a vorbit așa de mult de trebuința încheierii unității naționale, astăzi am ajuns să vedem, cu nefăcândușă în pripă ceva concret pe acest teren, atunci mergem spre catastrofă cu pași siguri.

Baza adevărată solidă a unității naționale nu se poate înfăptui de cât prin educația și instrucția dată în școală. Și această instrucție și educație unitară nu o pot da cele *11 caractere de școală* a celor 11 confesiuni (biserici câte se află în țara noastră, ci numai unica școală cu o singură țintă: **Școala de stat**. Instrucția și educația școlii de stat e singură acea educație și instrucție, care ni o dictează necesitățile vremii și suprema idee (scop) căreia între împrejurările date trebuie să-i fie aservită: adică *statul nostru românesc*.

Nu putem înțelege nici cum vorba din Sinod că: „*Problema școlară a ajuns în timpul din urmă într'o situație necorespunzătoare cu interesele Bisericii*”. Interesele cinstite și potrivite cu spiritul vremii de astăzi a le bisericii nu pot să fie altele de cât acele pe cari se năzuiește a le promova din toate puterile școlii. *Și aceste sunt binele și armonia socială așa dupăcum o reclamă noile stări de lucruri schimbate și realizate în noaua concepție de organizare a societății*. Dacă aceasta o are în vedere Biserica, atunci noaua situație în care a ajuns școala românească e cea mai potrivită pentru o colaborare și înțelegere reciprocă, cimentată pe veci între aceste două instituțiuni. Dacă însă biserica vede situația necorespunzătoare cu interesele ei în pierderea unei *hegemonii de origine medievală* asupra ceva, atunci facem reflecția să înțeleagă, că a trecut cu câteva sute de ani înainte de aceasta era, când libertatea și egalitatea între indivizi și instituțiuni era numai o *noțiune*, nu și o *realitate*. Prea este avansată diviziunea muncii și prea sunt specializate și determinate trebuințele și rolurile în societatea din zilele noastre, de cât ca cineva, sau ceva să se simtă în stare (sau chiar merit) să le isprăvească pe toate și încă rămânând în aceași cămașă și mentalitate, care

ia fost caracteristică înainte de aceasta cu sute de ani.

Bisericile, dacă au un rol sfânt, îndeplinească-l cu sfințenie pe acela. Care e mai înainte de toate, dacă sunt convinse (și trebuie, că sânt convinse, căci una fiecare afirmă), că adevărul e numai unul singur, să convină și să mărturisească unul și pe acelaș singur adevăr.

Școala de pe toată suprafața pământului de mult a convenit asupra acestei certitudini, mi se pare chiar de la originea ei.

Pe când pe bază de credință și de dogme societatea omenească e fărâmițată în mii și mii de bucăți și se fărâmițează și în prezent, (dovadă diferitele secte de confesiuni, ce răsar ca ciupercile), până atunci pe baza de credință în adevărul științei și a culturii, omenimea devine din ce în ce o masă mai compactă și indivizibilă. Principiile Dumnezeescului Învățător și general a tuturor marilor gânditori și dățători de Religii a omenimei, în felul acesta în afară de bisericii în mod indirect pe calea școlii, pe calea culturii se realizează se pun în practică pe zi ce merge.

Da! Pentru că rămâne vecinic adevărul cuprins în cuvintele poetului:

Prin științe și prin arte
Națiile înfrățite,
În iubire și în pace
Drumul gloriei îl gătesc.

Și acum să revenim. După ce se vorbește și se simte azi atât de mult trebuința unității de gândire și simțire în țara noastră și după ce, cel mai acomodat mijloc pentru crearea așa ceva și recunoscut de toată lumea este *școala*, atunci cum poate crede cineva cu mîntea sănătoasă, că e consult și folositor, ca educația, instrucția și peste tot școala și conducerea ei pot fi lăsate și date pe mâna celor 11 confesiuni, cari nu numai ele între ele, dar chiar în sinul aceleiași confesiuni sunt atâtea simțiri și gândiri, câte capete? Până când să asistăm la scene, ce constituie o rușine pentru veacul nostru, ca gr. cath. să spună ortodocșilor și viceversă, reformații catolicilor și cu toții unor altora, că sunt „*șpurcați*”?

Școala confesională are rost pentru întărirea confesionalismului. Dar oare acum de confesionalism ne arde noauă? Să facem tari pe greco-catolici, ca să nu cedeze întru nemic ortodoxilor? Sau viceversă? Cea mai sublimă instituție din veacul democrației — *școala* — să o lăsăm să fie armă de întărire în lupta de preponderanță, ce vrea să o ducă o confesiune împotriva celeilalte? Oare Biserica e *scop* sau *mijloc* în societatea de astăzi? Iată tot atâtea întrebări la cari răspundem cu un nu puternic.

Până Biserica a fost *scop* în omenime a dispus peste școli și și-a susținut școli. Astăzi fiind un *mijloc*, binevoiască a-și întrebuița mîntea și puterile întru îndeplinirea dupăcum se recere a rolului de „*mijloc*”; dar nu cerce după *hegemonii* și dispuneri, ce nu îi compet și cărora

— în privința instrucției — nici odată nu le-a putut face față conform recerșinelor timpurilor, lipsindu-i totalmente spiritul de inițiativă pe teren școlar și întrecut.

Dar să nu ne abatem de la un adevăr. Orice lucru atâta trăiește și atâta face cât îi stă în putere. Și ca atare și Biserica, dacă vrea să-și susțină școale? Poftescă! Nimeni nu o oprește. Și nicăiri în lume așa ceva nu se poate opri. Dar atunci cum vine biserica instituție subalternă și prin sfintele ei Sinoade deneagă, acest drept supremei instituțiuni (statului care în prezent ni-se prezintă ca scop)? Dacă Biserica zice, că trebuie să se îngrijască de creșterea credincioșilor ei (mai puțin la număr, căci biserici sânt multe), atunci *statul* nu are dreptul să ocotească și înstrueze pe toți cetățenii lui, pe cari îi consideră de buni fii, fără deosebire de confesiune? Și nu trebuie acest stat să aștepte o modalitate a instrucției în care reunind pe toți cetățenii, acestea să n'aibă motiv a se uita unul la altul ca la „*spurcați*”? Așa dar singură școala de stat poate avea aci cuvânt. Confesiunile sânt multe, *statul* e unul. Membrii confesiunilor sânt omestecați și nu în toate timpurile și între toate împrejurările îndeajuns reprezentați intru'n loc pentru a-și susține fiecare confesiune o școală.

Vin cu o pildă concretă. Intr'o comună sânt 4 confesiuni și toate la olaltă n'au copii mai mulți de cât pentru un învățător. Să-mi spună acum Biserica organizatoare și conducătoare de școli, cum ar deslega în cazul acesta problema școlarizării și instruirii copiilor acelor pe bază confesională? Fiecare confesiune în parte nu e în stare a-și susține școală în cazul de față. Statul? Nu poate face pentru fiecare confesiune în peste câte o școală. (Cererea bisericilor, ca statul să le susție școlile confesionale).

Iată dar dificultăți și nedreptăți la cari biserica habar nu se gândeste, căci fiecare confesiune afirmă, căci numai pentru ea e lăsată lumea lui Dumnezeu.

Iată dar singură școala de stat e în stare să împace pe toți și pe toate.

Și pornind din considerațiunea, că statul nu poate lăsa fără școală cetățenii săi, atunci cum pot sinoadele să aibă îndrăzneala și să protesteze împotriva statului că a făcut școli și că le-a luat școlilelor? Statul n'a luat dreptul de școală nici a unei confesiuni. Dar nici nu poate privi cu mâinile în sân cum confesiunea nu-și exercită acest drept. Poate pentru confesiune (Biserică) e mai prielnică neexercitarea, căci a crede ceva poți și fără să înțelegi, dar baza statelor de astăzi, puterea și viitorul *neamurilor necondițional trebuie să fie școala*.

Ce e morala? Un argument prin care biserica i-și asumă dreptul de a conduce școala și a fi contra școlii statului, e că numai în școalele bisericesti se poate da o creștere morală adevărată.

Ar fie cea mai mare nefericire pentru omenime, când morala și concepția ei de a fi practi-

zată în viață ar avea o sferă așa de îngustă, dupăcum e preconizată de mulțimea bisericilor. Am avea atâtea reguli de morală, câte confesiuni și Religii sânt și de fapt atâtea și avem. Noroc că peste toate aceste plutește puterea eternei și neschimbatei legi morale, ce predomină și face binele și fericirea de câtă putem vorbi în lumea aceasta. Anume: *Morală și morală e tot ceea ce la un moment dat amăsurat mediului și puterilor de a percepe binele, frumosul și utilul a societății, e în stare să introducă sfânta armonie și fericire între membrii ei*. Acest fel de morală a fost scopul, și-l aflăm la toate sistemele religioase. Punctul culminant în a sa espresiune, aceasta morală i-l atinge în *Religia lui Isus, în iubirea creștinească*, care izvoarește din legea cea mai fundamentală pe care se bazează și însoțesc toate elementele universului. Oare care dintre multele biserici se pot mândri în trecutul și prezentul lor cu o așa morală?

A fost oare morală hărătuiala de veacuri dintre diferitele confesiuni? Este oare morală acțiunea de a pune pe primul plan considerațiuni de ordin secundar și interese, ce favorizează pe membrii dintr'o sferă cu un conținut foarte redus? Este oare morală nuzuința de a acapara putere și influință lumească, când în același timp spui, că menirea nu-ți este pământească ci cerească? Este oare morală faptul, când Biserica din România în întregime, susținută de stat (primind congruă binedeterminată până și cel de pe urmă slugitor al altarului) se ridică și protestează, când statul primește și ridică la sine și pe cea mai importantă instituțiune așa: Școala? Este morală peste tot purtarea sfintelor Sinoade, cari intrunite, în loc să cerceteze și să afle metodele prin cari biserica de astăzi ș-ar putea îndeplini rolul său (numi al său) amăsurat trebuințelor și stării evolutive în care se află societatea noastră; zic ele i-și bat capul cum să redea bisericii *vechea splendoare de porunceală* peste anumite instituțiuni, pe cari spiritul vremii le-a scos de sub jurisdicțiunea ei, sau între ea și acele instituțiuni (statul), cari sunt mai puternice de cât ea, cum să se tragă o linie demarcațională, în vârful căreia, când numai îi place să strige: „*noli me tangere*”? Este moral, ca cea ce fie i-ți dorești, altuia să nu-i permiți? Biserica vrea să-și păstreze autonomia și să se conducă ea pe ea, dar școlii pentru ce nu i-se poate admite acest drept?). Sânt oare morale *regretele* unor figuri din Sinod că: *Invățătorii s'au îndepărtat din serviciul bisericii ortodoxă? Invățătorii nu s'au îndepărtat din serviciul nici unei biserici*, ci i-și îndeplinesc tot ceea sfântă și mare misiune ca și mai înainte, ba poate cu mai mult zel, căci noul stăpân nu-i socotește de niște *iloți*, ci de apostolii unei instituțiuni cu mare menire în lume.

Iată dar, dacă aceste înșirate până aci sunt cazuri de morală, apoi nu știu, care poate fi nemorala din lume.

Dar să ni se arate barăm un singur caz de

nemorală analog cu aceste, cu referință la școală! Nu este. Pentru că școala adevărată din toate timpurile și toate locurile are la baza sa acele principii pe cari se întemeiază esența moralei cuprinsă în definiția de mai sus. Școala e unitară pretutindeni. Adevărurile propoveduite de ea sunt aceleși atât în stepele arse de soare cât și în pustietățile eternelor ghețuri. Școale nu are în fața ei Creștin, Budhist, Mohamedan etc. (căci nare de scop heghe monia unuia asupra celuilalt) ea are în fața ei numai oameni cu o menire, și *acești oameni trebuiesc făcuți cât mai buni și mai perfecți, pentru ca să-și poată îndeplini menirea.*

Școala scumpei noastre patrii are de scop și o datorință sfântă, ca ținând cont de firea, trebuințele și menirea poporului nostru, să-l propășească zi de zi pe calea înaintării, ca astfel să se poată încadra cât mai bine și mai complet în sfera popoarelor civilizate, aducând și el particularitatea sa, ca o notă de variație la civilizația omenimei. Generația de mâni să fie mai bună, ca cea de astăzi, e ținta perpetuă a școlii. Și atunci în fața acestor adevăruri vecinice și morale, de cât cari mai morale nu poate să fie altceva pe lume, cum vin bisericile și pretind, ca școala și prin aceasta instrucția poporului să fie lăsată jertfă confesionalizmului propovăduit de ele. Vie fiecare biserică și iee parte în mod real la munca pozitivă de reconstruire a societății omeniești (în cazul de față-a țării noastre), dictată de duhul noilor vremuri. Aducă fiecare biserică din particularitatea ei tot ce are bun și de interes general și va fi bine și cu entuziasm primită. Ba în cazul acesta chiar școala merge la ea și-i împloară ajutorul și colaborarea. *Dar nu îndrăznească a cere școlii să-i fie complice la un scop separatist și divizător al societății pe baza unor lucruri (dogme) pe cari nici cei ce se girează de specialiști în ele, nu le pot pătrunde.* Azi am trecut peste lumea visurilor și misticizmului. Numai credința în adevăr, dreptate și în puterea muncii sfinte ne poate mântui. Raționând altcum, neam prăbușit.

Atunci hotărîrea sinoadelor bisericesti, de a protesta energic și a încerca cu toate mijloacele de a tulbura liniștea și a răsturoa buna rânduială, înfiriparea de muncă, instrucție și adevărată armonie stabilită pe bază solidă între biserică și școală, în cele peste una mie patru sute de locuri în cari statul mai nou a luat în mână sa conducerea școlii; zic aceasta hotărîre nu poate fi privită de cât ca un act criminal de cătră tot ce se gândește serios în aceasta țară.

Poftească cineva și aducă pe învățător la mizeria de mai înainte și pe popor în complicația avută mai înainte cu școala și apoi să vadă ce servicii mari i-i va face bisericii, respective confesiunii. Samene vânt, căci va secera furtună. Mi se pare, că sutele de „procese verbale” și „declarații” de dorința de a-și da școala la stat, venite din partea mulțimilor de comune din Ardeal, Banat etc. la biroul Asociației generale,

pentru a interveni la locurile competente în acest scop, sunt mai vorbitoare și mai fidel exprimătoare a dorinței generale în ce privește felul cum trebuia să fie rezolvită problema școlară, de cât cele câteva guri din Sinod, cari în fundul inimii lor au alte gânduri și interese a lor proprii.

Ca încheiere un lucru l-l spunem cu toată sinceritatea ce caracterizează școala și pe oamenii ei. Anume: Conducătorii de astăzi ai bisericilor să nu uite, că în Istoria omenirii au existat multe lucruri, cari au fost divinizate de oameni; însă când a sosit plinirea vremurilor și acele lucruri n'au fost îmbrăcate în haină nouă și simbolizătoare de gândiri și simțiri inerente a celor vremuri, omenimea a trecut peste ele, ca și peste niște lucruri neînsemnate. Chiar *istoria bisericii* ne servește cu cele mai vorbitoare pilde în privința aceasta. *Apoi să nu mai uite conducătorii bisericii, că au trecut multe sute de ani, de când în bisericuțele de lemn de pe dealurile frumoașelor noastre plaiuri se credea, că adevărata rugăciune înfăleasă de Dumnezeu o poți spune numai în limba slavonă.*

G. Almășlaan.

Voci din „Școala muncii.”

Școala de stat și puterile istorice ale Ardealului.*

Lupta, ce au început sinoadele bisericesti din Ardeal contra statului român, reclamă o analiză temeinică și un răspuns categoric din partea acelor oameni de școală cari nu aparțin clerului.

Dela început declarăm că conduita sinoadelor și explodarea lor vehementă contra statului român este o *activitate anticulturală și antinațională.* Acest fapt se reoglindește în comentariile gazetelor ungurești din Cluj și azi-mâne se va putea prea ușor controla din memoriile îndătinate ale Ungurilor înaintea tribunalului mondial, cari vor putea avea cinstea și deliciul politic de a putea fi amplificate cu argumentele noastre fictive aduse la sinoadele românești.

Ce reclamă sinoadele eparhiale românești?

Redarea învățătorilor statificați și a edificiilor școlare (bisericești), în cari poporul e prins la carte pe cheltuielile statului.

O pretensiune absurdă atât sub raport moral cât și sub raport constituțional.

Cum anume: învățătorul român n'are dreptul eminent a fi funcționarul cinstit al statului iar *vlădicii și asesorii* pot să fie exclusiv bugetivorii statului?!

V'ați dat seamă Dilor deputați sinodali că pretensiunile DV. ungurești sunt înmorale când cereți ca statul să Vă dea subvenție iar biserica

* Reproducem acest articol de actualitate din „Școala muncii”.

să împartă mila învățătorilor, umilindu-i și pe mai departe?!!

Te cutremuri în fața cinismului dovedit în hotărârile sinoadelor, în cari se cere stăpânirea și proprietatea exclusivă a școalelor, pentru a căror acoperire bugetară biserica nu jertfește nici 1% din susținerea întreagă.

Și aceste hotărâri au fost sugesționate și provocate prin teroare de către unii profesori de istorie dela universitatea din Cluj.

Dacă profesorii de istorie dela universitatea din Cluj în așa fel știu să concordeze evoluția lor se restrânge la biografiile Marelui Șaguna și a mamei sale fără a se ști transfigura în Șaguna care astăzi i-ar combate, dacă ei nu știu împăca biserica ca putere istorică cu *puterea morală supremă* ce se numește în lumea civilizată stat, astfel avem tot dreptul a dispera cugându-ne la ce concepții vor fi îndreptate generațiile din viitorul apropiat.

Dar să aprofundăm puțin aceasta luptă și să nu o mai lăsăm în pândiș și tacită ci să o provocăm ca să fie declarată pe față. Organizarea vieții publice din Ardeal, începând dela marea adunare din Alba-Iulia până astăzi constă în cea mai mare parte din lupta clerului român pentru acapararea sinecurilor, conjuncturilor și a conducerii în noua situație.

Energiile nu s'au prăpădit și nu s'au consumat pentru unificarea și consolidarea acestui neam dat într'un mănunchiu de marile evenimente istorice ci pentru susținerea la suprafață în sistem medieval a unei singure *puteri istorice*: a clericalismului, care în colaborare cu streinii nu s'a sfiit a usurpa și a distruge tot ce constituia cultură și constituționalism românesc.

Streinii nu puteau face *ocara fraților* și nu puteau provoca disprețul neamului românesc mai sistematic și mai eficace decât a făcut-o inconstiența muncii pastorale dela sate.

Cari cunoașteți psihologia acestui popor, Vă veți spune sentința fără hesitare; se pune întrebarea categorică: cine a plantat *ura neiertată* între frații uniți de istorie, fără multă colaborare a conducătorilor cărturari, *biserica* ori *școala*?! Avocații și iuriștii sunt în prea puțină coatingere cu poporul așa că influința decizivă de educație a urei trebuie căutată în una din cele două instituțiuni culturale ale satelor, ba merg mai departe și voiu deriva-o exclusiv dela biserică fiindcă școala până mai ieri a fost numai un apendic de dogmatism al bisericii.

Acest neam oropsit de soarte, care chiar la Alba-Iulia a fost despoiat de orice formă constituțională, căci au acaparat toate posturile de conducere și de conjuncturi în România înregită chiar acei indivizi pe cari poporul i-i alunga pentru păcate dela sate, se află astăzi după 3 ani în starea pângărită de desbinare și în cea

mai pronunțată neputință de a-și putea justifica dreptul la existență înaintea lumii, ca neam întregit și unitar.

Acel învățător umilit secolii dearândul, care a suferit alături de popor în tranșee și care ș-a spus unanim glasul competent în 4 congrese că vrea statificarea și unificarea baremi culturală a acestui neam, a fost desconsiderat chiar în timpul de înghebare, nefiind invitat nici baremi la diregerea și conducerea învățământului primar din Ardeal. Pentru ce a trebuit ca învățământul primar și cel normal să-l incurce exclusiv preoți lipsiți de calificația și vechimea recerută în învățământ?!!

Iar după desfacerea cultelor de instrucțiune pentru ce mai aleargă și obosesc sinoadele și consistoarele după chestii cari nu le mai aparțin? De unde i-și iau aceasta competență?!

Ar crede unii neorientați că e un drept firesc în urma prestațiunilor culturale-școlare ce le au în trecut. Aceasta credință însă e foarte problematică fiindcă avem statistici — afară de câteva excepțiuni onorifice — pe cari ni e rușine să le spunem.

Ce prestațiuni școlare și culturale a avut d. e. dieceza Gherlei (constatătoare din 7 județe) ori a Orășii-Mari cu latifundiile cunoscute, care în 200 de ani nu a putut să-și înghebe un edificiu de școală și de internat nici pentru seminarium teologic, nici pentru o școală normală, ba nici baremi o școală primară centrală de model n-a știut să realizeze.

Fie iertat vlădica Szabó János dela Gherla n-a știut să-și edifice nici baremi o capelă unde să fie înmormântat, așa că apropiindu-se timpul, când trebuie să trecem în putreziune, a venit ministrul faimos Apponyi de i-a zidit o capelă-cadou, unde să i se păstreze cenușa obosită de activitatea anticulturală și antinațională, căci acest cadou era prețul aservirii tuturor intereselor culturale românești.

Acest cler, crescut în umilință dar totuși în credința de a avea menirea puterii istorice ne-subordinate statului, ș-a luat prima dată avântul păcătos a calomnia cultura vechiului regat pe motivul că acolo preoții n'au bacalaureat și sunt mai modești.

Da, acolo preotul e factorul cultural al satelor, plin de vocaciune, pe care nu-l află nici într'un moment în conflict cu celalalt factor cultural al satelor: cu dascălul.

Și acest raport sănătos se datorește tocmai faptului că preotul și învățătorul sunt factori coordonați iar nu de umilire și de dispreț reciproc cum e la noi.

Mi-ar plăcea un plobiscit al învățătorilor și al preoților din Ardeal în aceasta chestie gingașă, pe care statul a rezolvit-o norocos iar biserica tipă după puterea medievală a dogmatismului. Cu câtă sfiială și credință intri într'o biserică din

vechiul regat, plină de duhul credinții românești și cu cât descuraj te apropii de bisericile noastre pompoase dela sate, unde *preotul academician* trăiește în mijlocul unui popor lăsat fără carte! Statisticile insepctiilor școalelor primare din Ardeal ne dovedesc că preoții în satele fără învățător nu se îndură să scape poporul de analfabetism cu toate că ei **rolează pe statele de plată dela revizorate.**

Știu dnii deputați sinodali datele aceste caracteristice?

S'a mai discutat proprietatea edificiilor școlare. Reforitor la aceasta chestie ne răspunde logic faptul că **comuna bisericească** e de regulă totodată și **comuna politică** cu aceiași locuitori, deci întreb a cui e edificiul școlar: al poporului căruia îi trebuie școală sau al preotului care vrea analfabetismul și dogmatismul?!

Ar mai fi o chestie ponderoasă de discutat și anume educația religioasă-morală.

Suntem siguri că educația atât cea religioasă-morală cât și cea morală-socială o va face mult mai bine învățătorul funcționar al statului decât oamenii dogmatismului fără credință, cari caută numai separatismul și ura, căci la ei aceasta este o *boală familiară*.

Dacă clerul nostru la Alba-Iulia era destul de național, atunci nu am fi scăpat acele momente istorice oportune, cari ne puteau la un gest dat întruni într'un neam care avea aceeași credință: *legea românească*. La acest mare act, scăpat din vederea și voința noastră de a fi, ne sta la îndemână cea mai puternică *putere istorică*: credința poporului exprimată în legea românească.

Și dacă eram destul de naționali și patrioți, trebuia să nu aducem acolo hotărâri medievale contrari constituției țării mame, cu care ne uniam, cum au fost d. e. drepturile autonome școlare ale bisericilor.

Constituția țării mame ne-ar fi salvat de angajamentul absurd ce l-am angajat acolo și care ni l-a trântit în sarcina statului fiindcă noi îl ceream, de a încuraja o cultură în plus și privilegiată secolii de-arândul a minorităților din bugetul statului.

Tribunalul mondial, conferința de pace cu reprezentanții statelor celor mar culte nu ne puteau impune acest obligament absurd dacă nu-l ceream noi singuri căci declarăm că uniți cu vechiul regat, *invățământul va fi de stat pentru toți locuitorii* iar cel confesional va fi particular.

În schimb ce e situația de azi? Avem și școli de stat pentru minorități, în limba lor maternă și avem și obligamentul a le încuraja școalele lor mai bune iar ale noastre se încurcă și se paralizază prin amestecul în afaceri școlare a celor necompetenți.

În legătură cu sinoadele din Ardeal dl ministru al cultelor C. Banu a fost primit cu o

răceală ba chiar a fost comentată vizita DSale cu o ură tendențioasă.

Întrebăm cum se face aceasta? Cine era competent după concepțiile sfintelor sinoade să le viziteze dacă nu ministrul cultelor?! Ori ar fi așteptat și salutul ministrului Instrucțiunii publice?

Nu ne mai trebuie argumente ca să putem constata că unificarea neamului românesc este periclitată de politica militantă și de cast a clericalismului din Ardeal, care a împedecat din momentul prim orice înjghebare a unității sufletești pentru neamul întregit.

Prin separatismul său și prin serviciile făcute câtorva politicieni a introdus ura și dismembrarea neamului, au provocat disprețul culturii vechiului regat, numind-o bisantină și orientală, nedându-și seama că cultura apuseană nu a putut fi stabilită la noi prin pelerinajul religionar al câtorva apostoli cum au fost Șincal și P. Mator ci mai mult prin apostolii culturii românești cari, trecuți în Sorbona și în alte centre de cultură mondială nu numai apuseană, sosiți acasă au realizat industria petroliferă, podul Carol, arhitectura Bucureștilor și au stors respectul străinilor.

Creдем că aceste rezultate a științei apusene, realizate în 40 de ani de un stat mic, sunt mult mai vorbitoare decât *capela* fostului vlădică Szabó János, care, trăind 60 ani în fruntea poporului românesc din 7 județe și încadrându-se într'o religie quasi privilegiată, atâta rezultat ne-a lăsat după 200 de ani.

Nu ne-a plăcut a face aceste constatări dar am fost provocați din partea budgetivorilor asesori și deputați dela sinoade, cari se pun punte întregirii acestui neam și cari pentru susținerea lor la suprafață periclitează și în viitor unitatea culturală și sufletească a neamului.

Invităm bisericile — și pe cele cioniste și pe cele ale noastre — să-și ridice cât mai multe școli pentru educația separatistică dar pe cheltuelile lor proprii.

Tot respectul i-se cuvine bisericii românești în timpurile și în locurile unde a asigurat puterea de conservare a neamului românesc, dar tot o foaie deschisă a istoriei rămâne și faptul că rusificarea în Basarabia și maghiarizarea în Sătmar, Sălaj și Maramureș încă sunt meritele clerului, care servind puterea, și-a pierdut naționalitatea.

Si indeosebi ne îngrijorează faptul istoric că unirea sărbătorească dela Alba-Iulia s'a dovedit până acuma numai fictivitate căci politica clericală necontrolată de atunci încoace nu a unit ci a dismembrat neamul românesc, umplându-i sufletul de ură!

În schimb sinoadele nu s'au ocupat cu înzistență suficientă de *catehizația* atât de neglijată și de neîncurajată. Invităm sf. sinoade la congresul dascălilor unde se vor putea întări în morală și în dragostea de neam!

A. Domide.

Darul Regelui.

— Povestire. —

A fost odată într-o țară mică dar mândră și bogată un Rege bun și iubitor de neamul său. Soția dânsului Regina era o femeie împodobită cu toate darurile naturii, era frumoasă, cuminte înțeleaptă, miloasă și foarte evlavioasă.

Amândoi, Regele și Regina își iubiau țara foarte mult și erau în stare a-și jertfi totul, chiar și viața pentru binele și prosperarea ei. Dzeu le dăruise pe lângă aceste însușiri nobile și copii și fete șasă la număr, frumoși ca niște luceferi, să-i tot privești. Copilul cel mai mare, moștenitorul tronului umblase prin toate țările și pe la toate curțile domnitoare, ca se vază cu ochii cum sânt rânduelile în țara cutare și cutare, ca apoi aflând pe acolo ce e bine, să introducă și în țara lui lucrurile bune și să întărească legături de prietenie trainice cu domnitorii acestor țări, că astfel țara sa să înflorească și să se ridice tot mai mult la bunăstare morala și materială.

Dar să știe că omul nu are numai prieteni ci și dușmani. Aceștia nu priviau cu ochi buni la înflorirea acestei țări bogate și râvniau la ea. S'a și înțeles ei căți-va, ca să o prădeze și de vor putea să-o răpească pentru totdeauna și să o lipiască la țara lor. Dzeu însă celor mândri și răpitor le stă împotriva.

Regele și-a adunat oștire multă, tot feciori ca brazii muntelui ca se pună stavilă puhoiului vrăjmaș. I-au și ținut mult în loc, ba i-au chiar alungat peste hotar, pricinuindu-le mari pierderi. Dușmanii însă nu s'au lăsat se aliară și mai mulți și din toate părțile năvăliră deodată în țara mândră a Regelui nostru, cu tunuri mari și cu tot felul de arme ucigătoare, precum și cu o armată câtă frunză și iarbă.

Regele nostru văzând puterea covârșitoare a vrăjmașului se retrase cu armata la srimtori, în locuri mai bune de apărat, acolo se întări în tabără puternic construită și zisă soldaților săi: „Bravii mei soldați! sc arătăm dușmanului, că pe aici nu se trece!”

Un ura! puternic răsună din mii de guri și toți răspunseră: Să vie dușmanul că-i vom arăta că pe aici nu se trece.

Regele și ostașii erau hotărâți că mai bine se moară până la unul, decât se mai lase pe dușman să le calce și ceialaltă jumătate de țară.

Armatele dușmane se revărsară ca un pctop de lăcuste asupra bieței țări; tot ce întâlneau în cale prădau și jăfuiau și în urma lor rămânia numai vaiete și suspine.

Armata regelui nostru mereu le aținea calea le hărțuia și le lovia de unde nici nu gândiau. În chipul acesta multă oaste dușmană se prăpădi.

Ajungând grosul armatei dușmane la locul pe unde numai era ertat să treacă, se încinsă o

luptă crâncenă între ei, pe viață sau pe moarte, Dușmanii se nădăjduiau în mulțimea ostașilor lor și pe puterea distringătoare a armamentului lor, iar ostașii regelui nostru de și mai puțin la număr, dar se biruiau pe curajul lor, pe credința și iubirea ce o aveau cătră Regele lor iubit și cătră pământul strămoșesc pe care îl apărau.

Dacă undeva vor fi fost lupte crâncene se poate, dar ca aici ba, aici sângele curgea și-roaie, ostașii regelui nostru să repeziau asupra vrăjmașului cu mâncile sufulcate și loviau de cădeau dușmanii cum cad vara spicele de ascuțitul coasei; mormanele de cadavre ce rămânau în urmă, mărturisiau aceasta.

Și ținu lupta așa desperată mai multe zile, până dela o vreme dușmanul lovit și în coaste de ostașii regelui, o tuli la fugă în disordine fiecare gândia numai cum să-și măntuiască mai iute viața.

În chipul acesta dușmanul fu alungat de parte din țara regelui, după ce mai mult de jumătate din ostași rămaseră se ingrașe pământul cu leșurile lor. De atunci numai cutează dușmanii se calce pământul regelui nostru.

La câțva timp după alungarea dușmanului, regele cu regina și cu prințul moștenitor cutreerază țara în lung și lat, ca se vază cu ochii pustiirile ce le-au făcut dușmanul și să ajute după putință pe cei lipsiți.

În urma automobilului regal veniau și alte automobile încărcate cu bucate, ce se împărțiau poporului sărac.

Într'un loc automobilul regal se oprește și înalții suverani se dau jos. Un om bătrân alb ca oia săpa cu hârnicie la cucuruz cu baba lui, într'un petec de loc, puțin mai mare ca o arie.

Moșul crezind că e boierul cel nou salută cu respect și așteapta se fie întrebat. Regele îl resalută și îl întreabă: E grea muncă săpatul porumbului moșule?

— Să trăiți cocoane, e grea muncă adevărat, dar ce să facem, asta e meseria noastră, părinții noștri au muncit ca să ne crească pe noi, așa și noi la rândul nostru trebuie să muncim ca să ne creștem pe ai noștri copii, ca așa a lăsat Dzeu cocoane, numai cât nu avem pământ, aici e răul.

Răspunsul acesta plăcu mult regelui și bătu în palme. Atunci din automobilul din urmă i-se aduse moșului un sac mare cu grâu.

Că așa era rânduit, totdeauna când regele bătea odată în palme, servitorii aveau se dea un sac cu bucate.

Moșul văzând aceasta zise: Să trăiți cocoane, dar că așa iute să rodească holda mea, nu m'am așteptat.

Răspunsul acesta frumos al istețului român îi plăcu regelui și mai mult, și iar bătu în palme.

Din nou i-se aduse moșului un sac cu grâu.
— Să trăiți cocoane! dar că locul acesta se aducă două roduri una după alta, cine a văzut?

Regelui îi plăcu mult și acest răspuns și bătu a treia oară în palme.

Al treilea sac cu grâu i-se aduse moșului.

— Oh! Doamne, eu săp porumb și secer grâu, asta e o minune ca la nunta din Cana Galileii — zise moșul plin cu bucurie.

Regele se minună de mintea și istețimea harnicului românaș și îl întrebă cât pământ și câți copii are?

— Nu am pământ de loc cocoane, petecul acesta ce-i vezi aici cu porumb, îl țin în arendă dela arendașul boierului bătrân. Copii am zece de toți, opt feciori și două fete. Șasă feciori servesc la oaste, iar doi sunt mai mici.

Atunci regele porunci moșului se facă în locul acela o gomilă mică.

Când fu gata, regele luă pe moș cu sapă cu tot în automobil și porniră înainte ca fulgerul. După ce percurseră în direcțiune dreaptă o cale de câteva sute de metri se opriră. Aici moșul iar făcu o gomilă. De aici apoi apucară în o direcțiune ce forma cu cea percursă un unghi drept. După o cale de alte sute de metri iar se opriră. Moșul făcu a treia gomilă. De aici apucară în o direcțiune paralelă cu cea dinfăi. Să făcu și a patra gomilă. De aici veniră la locul de unde plecaseră.

Atunci regele îi zise: Moșule, se ști, că locul cuprins între aceste patru gomile va fi al D-tale pe vecie, ți-l cinstește regele, arătând spre sine, regina și prințul moștenitor, arătând spre dânșii.

Apoi iute se suiră în automobil și pierire în zare, ca fulgerul, iar moșul rămase căutând în urma lor ca aluluit, căci numai acum înțelese el, cu cine a vorbit.

— Tu moșule! asta a fost chiar Maria Sa Vodă — zise baba cu răsufierea oprită, iar femeia aceia bună ce mi-a dăruit atâtea bunătăți haine, uita-le aici, a fost chiar regina, Doamna țării. Dzeu să-i țină și pe ei și pe copii lor, vezi ce Domni bunt sunt, și cât se îngrijesc ei de cei săraci.

Mâne-zi veniră la locul moșului doi ingineri cu lucrători, măsurară locul și însemnându-l în o carte pecet regal, o dădură moșului dimpreună cu zece mii de lei ca dare din partea regelui.

Vă puteți inchipui bucuria moșului și a babei lui.*)

Valeadieni, în August 1919.

George Cătană,
Inv. penz.

Din volumul „În ceasuri de odihnă“ ce va apărea în editura librăriei Pavel Suru din București.

Glăsu conștiinței.

„Ceea ce ușurează suferința, ceace sfințește munca, ceea ce face pe om bun, puternic, înțelept, binevoitor, vrednic de libertate, este faptul că are vecinic înaintea sa imaginea strălucitoare a unei lumi viitoare, mult mai bună ca cea prezentă“ scrie Victor Hugo în operele sale. Fiecare bun creștin, cu deosebire în „săptămâna cea mare“ când în biserici se cetesc patimile Mântuitorului Isus, face o reprivire generală peste viața din trecut, peste faptele și munca săvârșită, încurajându-se de faptele bune și hotărându-se a nu mai face nimic ce este în dauna altuia, aceasta ca urmare a năsuinței spre perfecționare. Omul conștiu de chemarea sa în lume va face o mică socoteală și peste datorințele și drepturile sale față de familie, societate, neam, etc.. Cu deosebire o vor face aceasta educatorii, crescătorii însuflețiți și idealști, în a căror putere și dibăcie zace fericirea neamului și a patriei. Cu cât ocupațiunea învățătorului este mai multilaterală și mai rodnică, cu atât examinarea conștiinței va fi mai profundă, năsuindu-se a evidenția cât mai strălucit binele și a condamna răul.

* * *

Războiul mondial cu toate evenimentele ce i-au succedat a scos la suprafață rolul important al învățătorului nu numai în școală, dar și în societate, mai luminat decât oricând. Munca acestor idealști infălăcrați, cari în toate timpurile de vitregie au ținut aprins focul sacru al dragostei de neam, lege și patrie, este recunoscută și apreciată. În urma acțiunii ce desvoltăm pentru cultivarea maselor întru perfecționarea și progresul omenirii, chiar și cei mai sceptici și neîmpăcați dușmani sunt siliți a ne recunoaște meritele și a ne judeca după munca și rostul nostru. Învățătorii români din v. Regat, din Transilvania, Bucovina, Basarabia, alături de vechile bisericuțe au știut pregăti astfel sufletul poporului, încât la momentul buevenit și când a sunat ciasul desrobirii mult dorite, au întins „hora mare“ dela „Nistru până la Tisa“ într'un elan de însuflețire și adevărată dragoste năfățărită. Acest popor nobil, atât de crud încercat de soartă, care a suferit cele mai grozave chinuri și fără-delegi sub patru stăpâniri streine și hrăparețe, acești frați iubiți, de un sânge și de-o lege și-au dat mâna pentru a viețui împreună în cea mai perfectă înțelegere și armonie. Glăsu conștiinței ne spune că aceasta operă uriașă este rezultatul muncii noastre de veacuri, că am știut pregăti suflete curate, cari luminate de cel mai curat și sfânt ideal au știut supune interesele proprii marilor interese ale patriei și neamului. Este deci neadevăr când se spune că „numai evenimentele au făcut unirea sufletească a tuturor Românilor“. Dacă nu era la bază educația națională a școlii și bisericii, dacă nu era în sufletele noastre acea schinteie curată și sfântă a iubirii

de neam, de lege și limbă, nu alerga „doro-banțul” ca un nebul peste Carpați pentru a des-robi pe fratele său, nu mergeau miile de Transilvăneni, Bucovineni, Basarabeni prizonieri de prin Italia, Franța, Rusia, Serbia la lupta sfântă a desrobirii și întregiri neamului, cu căntece ca la horă și cu credința neclintită în triumful dreptății și al libertății popoarelor.

* * *

Odată cu realizarea visului nostru secular credeam că opera unirii fiind înfăptuită, vom putea munci în tihnă pe alte terene, unde ogorul este mai înțelenit pentru a ridica poporul nostru iubit la o situație morală și materială mai bună, pe care cu dreptul o merită. Evenimentele și experiențele triste însă, dela unire încoace, ne-au spulberat aceasta credință. Invățătorul și preotul vor trebui încă mult timp să stea la postul lor de onoare pentru a feri bunul și blândul nostru popor de atâția dușmani *externi* și *interni*, cari prin mijloace ticăloase și imorale sapă la temelia unirii, a frățietății și a buneii înțelegeri. Sub diferite forme, la diferite ocazii, caută a se discredită, a se ponegri, a provoca neîncredere și ură între frate și frate. Procesul de descompunere, provenit din invidie, ură și interese meschine, odată început ne va duce la ruină și pierzare, dacă nu se vor pune piedeci la timp acestor tendințe criminale de demoralizare a conștiinței și sufletului curat al poporului nostru. Consecințele fatale ale acestor meschine și perverse uneltiri, nime nu le poate constata și prevedea mai bine ca invățătorul educator, care prin felul măiestriei sale cunoaște mai bine la ce duc patimile, interesele josnice, cearta și neînțelegerea între frați. Adecă o știu aceasta și alții mulți, n'au însă curajul și bărbăția să o spună cu sinceritatea și francheța caracteristică nouă invățătorilor, în mod deschis și la înțelesul tuturor.

* * *

Invățătorul român de azi, înarmat cu armele culturii, cinstei și abnegației, călăuzit de principiile cele mai sănătoase ale democrației de azi, va ști să-și conducă nu numai școala dar și poporul din comuna sa, pe calea cea mai sigură a binelui și a fericirii. Pentru aceea invățătorului nu-i este permis a se restrânge între cei patru pereți ai școlii. Acela care s'ar mărgini numai la atâta, ar dovedi că nu se știe acomoda spiritului vremii. nu știe ține cont de referințele de azi, ba chiar nu e în stare a-și pricepe rostul și chemarea sa de invățător. Războiul nu numai că a schimbat mult mentalitatea și modul de cugetare al oamenilor, dar a adus cu sine și o mulțime de reforme radicale de ordin moral, cultural, social, național, etc., pe cari invățătorul va trebui cel dintâi să și-le însușiască, să țină cont de ele, să le urmărească, să le studieze. Aceste odată cunoscute și aprofundate vom afla ușor calea pe care trebuie să înainteze școala activă de azi, în interesul binelui

de obște al poporului, care azi are mai mult decât ori când lipsă de învățăturile și povețele înțelepte ale acesteia. Acest popor nu mai poate fi stăpânit cu doctrinele morale învechite, nici cu amenințările iadului, căci duhul vremii îi șoptește că are drept firesc a-și creia o soartă mai bună și că bunurile lumești sunt deopotrivă date pentru toți pământeni. Acest popor trebuie luminat și clarificat, atunci când dușmanii lui voiesc să bage ură și dușmănie între ei, când prin intrigi voiesc a stăpâni asupra lor și prin înșelăciuni a stoarce câștigul muncii lor. Nu cu patimă, nici cu ură și ascuțituri, dar cu bunătatea și calmul care trebuie să ne caracterizeze, să combatem răul și să întrupăm iubirea și frățietatea adevărată. *Aceasta operă suntem datori a o îndeplini noi, învățătorii din întreaga Românie mare, cari prin stima reciprocă, prin iubire sinceră și solidaritate perfectă în toate acțiunile noastre ne vom împune și ne vom câștiga stima și respectul tuturor.* Prin aceasta ne-am făcut destul chemării și glasului conștiinței, am contribuit la întărirea adevăratei uniri sufletești a tuturor Românilor, iar poporul va binecuvânta pe adevărații săi binevoitori și va cunoaște pe aceia cari sapă la fundamentul viitorului acestei țări, va ști de cine să asculte în vremuri de grele încercări și cum să-și apere moșia și patria scumpă de dușmanii fără număr.

* * *

Poate cineva se va mira cum de în aceste zile mari și sfinte am astfel de deziluzii și preocupări? I-aș răspunde: că în timpurile de vitregie, în tot întinsul acestei țări, invățătorul român a fost acela, care alături de popor a gustat mai mult din cupa suferințelor și nedreptăților. Noi nu numai că am fost martorii sălbătăciilor și nedreptăților cu cari era tratat acest nobil și blând popor, dar am suferit alături de el cele mai grozave chinuri. *Iată pentru ce noauă ni-e atât de scumpă unirea desăvârșită a tuturor fraților, unirea sinceră și nefățărită, unirea bazată pe încredere și iubire, care unire suntem în primul loc noi învățătorii datori a o propaga în școală, afară de școală și pe lângă orice jertfe s'ar cere dela noi. Acestea ni-le șoptește glasul conștiinței!*

Bistrița, Săptămâna Paștilor 1922.

Gavril Bochiș.

Folosul ce-l aduc pasărilor atât naturii cât și oamenilor.

— Prelegere ținută copiilor în ziua de 1 Maiu a. c. la „Serbarea pasărilor și a pomilor. —

Este o lege a statului nostru, care ne obligă, ne îndatorează să ne *interesem*, să *apărăm*, și să *ocrotim* pasărilor. Din cauza această trebuie să studiem *felul lor de a fi*, adecă structura lor lor sau alcătuirea lor și să cercetăm *modul lor*

de traiu. In acestea vom găsi atât pentru ele, cât și pentru natura în care trăiesc ele și deci și pentru noi, un neînchipuit de mare folos și numai o foarte neînsemnată pagubă.

In urma acestor împrejurări trebuie să statorim, să hotărîm însemnătatea pasărilor față cu natura și față cu societate omenească.

Noi trebuie să ne gândim la acele pasări cari au sborul ușor și deci 'n urma sborului lor își pot singure afla nutremânt variat (de tot felul) și abundant (destul) în orice loc.

După cum aripile lor sunt diferite, așa și sborul le este diferit. Așa d. e. uneori sborul e chiar numai pentru schimbarea locului, cum e la prepelită și potârniche. Altădată sborul este de însemnătate pentru câștigarea nutremântului d. e. la rândunică, care sburând își câștigă nutremântul sburător, adică insectele. Astfel sunt pasări, cari se mișcă numai între anumite hotară și pasări, cari sboră 'n depărtări, după anotimpuri, se duc și vin.

Intocmirea ciocului încă e interesantă și admirabilă la diferite pasări.

Privind nenumăratele familii de pasări, cari trăiesc în natură, aflăm la ele fel de fel de ciocuri, întocmite anume de înțelepțiunea naturii pentru câștigarea hranei prin locurile acelea pe unde trăiesc ele. Sunt păsările cari au cioculețul lor mititel, abia cât un grăunte de grâu și și pasări cu ciocul mare, lat sau adânc ca o pungă, și iarăși pasări cu ciocul fin, subțire de grosimea unui ac, ca să poate cu ușurința aduna cu el vietățile cele mai mici, ce stau ascunse înlăuntrul adânc al florilor cum sunt așa-numitele colibri, și pasări cu ciocul gros și puternic cum sunt botgroșii, cari sdrobesc cu ușurința sămburii cei tari ai vișinelor, pentru ca să înghită nemestecat miezul vârtos al acestora. Ciocul gheunoaiei este lungăreț și puternic ca o sulă, cu care scoate cu ușurința viermuleșii ascunși sub coaja pomilor, iar altele cum sunt pițigoii, au cioculețul mai scurticel și mai subțirel, ca cu el să poată aduna omidele din florile și de pe frunzele pomilor. Sitarii au ciocul cu vârful ca un sfredel, acoperit de un învăliș moale, simțitor și când pasărea își vâra, sfredelind în pământ ciocul, pipăe, ca și omul cu degetul, după nutremânt viu, prin pământ, pe când pasările răpitoare, cum sunt: vulturii, ulii, buhele ș. a. au iarăși cioc puternic, încovoiat, întocmit anume pentru sfășierea cărnii, a pradei.

Precum ciocul este atât de diferit la pasările din natură, tot asemenea și picioarele pasărilor sunt foarte diferit alcătuite. Unele picioare sunt bune de fugă, începând dela pasărea care are picioare cu trei degete, (numele ei nu mi-l aduc aminte), altele de cățarat cum e gheunoaia, ale cărei degete sunt îndreptate, două înainte și două înapoi cu unghii încovoiate în formă de secere. Ciocănitore verde, care se cățăra și în sus și în jos, chiar și pe pomi cu trunchiul pieziș. Picioarele răpitoarelor, ale căror unghii sunt

de regulă o unealtă ucigătoare (omoritoare), talpa, cu degete cu tot potrivită și pentru sugrumare și care are unul dintre degete cum e d. e. la buhă, întocmit așa, de se poate îndreapta și 'nainte și 'napoi.

Deci dară, precum aripile și ciocul așa și picioarele pasărilor îndeplinesc o astfel de lucrare, care corespunde trebuințelor lor naturale, cari le ajută la susținerea lor și la susținerea ordinei în natură.

Alcătuirea dintruna a pasărilor este aparatul mistuitor, adică stomacul. Nici acesta nu este unul și același la toate pasările:

Sunt așa-numite stomacuri ca un burduf, cari nu sunt altceva decât lărgirea canalului, mîncării, apoi stomacurile cu muschi tari numite pipotă (fipotă), cari macină în adevăr nutremântul cel tare amestecat cu pietricele, care s'a înmuiat mai înainte intru câțva în gușe.

Și întocmirea atât de diferită a stomacului arată cât de feliurit este și nutremântul, dar de oarece nutremântul nu este tot un fel de îmbelșugat (abundent) pentru toate pasările, nici numărul pasărilor nu este același, precum este al acelor, cari își află nutremântul mai ușor și de-a gata în natură. Deci precum nutremântul se găsește mai des sau mai rar în natură, se sporește sau scade și numărul indivizilor diferitelor soiuri de pasări.

Astfel se explică, că unele soiuri de pasări sunt foarte rare, iar altele foarte dese, apoi ivirea din timp în timp (periodică) a unor soiuri și iarăși pribegirea lor, precum și rămânerea statornică a unora la noi și în timpul iernii, chiar dacă mai sufer și lipsă de mâncare și îndură frig și ger.

Toate acestea la olaltă, ne fac să înțelegem însemnătatea pasărilor, cari săvârșesc o astfel de lucrare, fără de care nici natura, nici omul n-ar putea exista și care nu s'ar putea înlocui (suplini) prin nici o altă încercare (procedură.)

Și lucrarea pe care săvârșesc (desvoaltă) pasările și binefacerea, care o aduc naturii și omului este stărpirea insectelor stricacioase pomilor și arborilor de tot soiul. Cetele de pasări mai însemnate la noi sunt: mai multe soiuri de pițigoi, gheunoi, ciocănitori, pinci pietrari, cin-tezi etc.

Deci omul trebuie să apere pentru interesul lui propriu pasările folositoare și să strămtoreze (să îndepărteze) pe cele stricacioase. Și dacă vrem să le apărăm trebuie să le apărăm și nutrim și atunci, când ele sunt amenințate a suferi de foame și când îndură frig și ger adică iarna.

Ce privește stricăciunea cauzată de diferitele păsărele, aceasta este foarte neînsemnată. Pe vremea poamelor coapte pe lângă insectele stricăciuse pe cari le adună cu sărguință unele și anume cele cari trăiesc prin grădini, mai ciugulesc și ele din miezul cărnos și dulce al fructelor coapte de tot soiul (cireșe, vișine, pere, mere ș. a.), iar cele cari trăiesc pe câmp mai

adună din grăunțele coapte ale spițelor de grâu, săcare, orz, ovăs ș. a.

Dar aceste gustări pe cari le face prin grădini și câmpuri sunt cu mult prea neînsemnate pe lângă foloasele cele neînchipuit de mari, ce le aduce grădinilor, pădurilor și câmpurilor prin adunarea atâtor insecte stricacioase.

Toate pasările se sporesc prin aceea, că scot pui clocind cele mai multe numai odată pe an. Unii pițigoii 12—18 ouă, potârnichea 10—16, prepelița 14—18, cele mai folositoare stârpitoare de insecte 5—6 ouă.

Dar precum se sporesc, ele să și prăpădesc și încă în mai multe feluri.

Dușmanii naturali ai pasărei sunt: unele animale manufere (sugătoare) mici precum și unele pasări răpitoare, apoi nenorocirea (catastrofa), care le ajunge de obicei pe pasările călătoare atunci când trec peste mări, ca să ajungă în ținuturile, în cari își petrec iarna și de unde se întorc primăvara. În drumul lor se întâmplă furtuni, se ivesc neguri durabile (cari țin multe zile), ori apoi multe dintre ele, în drumul lor peste mare, negăsind loc de odihnă, cad de oboseală în valurile mării și se prăpădesc.

Se mai prăpădesc ele și iarna pe timpul gerului și viforului, în contra cărora nu se poate face nimic. Iarna însă le putem ajuta, să nu sufere de foame, dându-le de-ale mâncării în niște colivii deschise atârinate afară prin șoproane, poduri sau pe unde le vedem umblând, sărind și sburând.

Acestea sunt binefăcătorii naturii și ai oamenilor, cari se sporesc cu mult mai puțin decât ar trebui, dar cari prin munca lor neobosită împiedică o lume grozav de număroasă și mare de insecte, cari se sporesc într'un număr incalculabil de mare și aduc tuturor plantelor atât de folositoare nouă, o stricăciune neînchipuit de mare.

Deci cu toții suntem datori să iubim pasările, apărându-le și ocrotindu-le totdeauna în toate anotimpurile.

Radu Prișcu,
dir. școl.

Petrecerea în vacanța Paștelui. *)

Iată că după trei luni de școală a sosit și vacanța Paștelui. Astăzi e Dumineca Floriilor, toată lumea e îmbrăcată în haine de sărbătoare și se duce la biserică cu ramuri de salcie, pentru că noi serbăm astăzi Intrarea lui Iisus Christos în Ierusalim, când poporul i-a ieșit înainte cu ramuri verzi.

*) Publicăm această lucrare de stil și compunere a unui elev de cl. III primară, pentru a se vedea frumoasele progrese, ce le-a făcut în acest cel mai important obiect de învățământ al școlilor noastre primare.

Astăzi luni se începe săptămâna patimilor, săptămâna în care Hristos a suferit atâta pentru mântuirea lumii. După masă am fost la grădină și m'am jucat, timpul era cam rece de aceea marți, mercuri și joi am fost răcit și am stat în casă.

Vineri m'am făcut bine dar n'am eșit din casă. Cu toate acestea îmi pare foarte rău că nu am putut merge la biserică. Astăzi se face slujbă foarte frumoasă. Corul cântă prohodul. Lumea e îmbrăcată în haine negre, pentru că noi serbăm astăzi răstignirea lui Iisus Christos și coborârea lui în mormânt.

Sâmbătă m'am sculat mai târziu ca întotdeauna. De dimineață mi-am făcut lecțiile la istorie, iar după masă am roșit ouăle împreună cu mama. Seara m'am culcat ca să pot merge la Inviere. La 11^{1/2} am plecat împreună cu părinții. La biserică venise lume multă și armată. La ora 12 au început să tragă tunurile. Atunci P. S. S. Episcopul Nicolae Ivan a eșit și a spus credincioșilor „Veniți de primiți Cunună“!

Ce vesel m'am sculat azi dimineață! E Paștele. În toate părțile nu auzi decât „Hristos a înviat“! „Adevărat a înviat“! primești ca răspuns. Lumea toată e veselă. Toți îmbrăcați în haine de sărbătoare se duc la biserică. Ce bine mi-am petrecut și a doua zi de paște! De dimineață am fost la câmp, ce frumos era! Iarba a început să crească. Viorele și alte floricele de câmp fac ca aerul să aibă un miros foarte plăcut. Am cules un buchet mare de flori și l'am adus acasă. Când am venit mi-era foame. Mama mi-a dat ouă roși și cozonac. Am ciocnit ouăle, al meu a fost cel mai tare așa că i-am bătut pe toți. După masă am fost la cinematograful „Cultura Poporului“.

A treia zi de Paște dimineața mi-am făcut lecțiile de gramatică și la caligrafie. După masă a venit la mine un prieten și ne-am jucat.

Azi e mercuri și timpul e urât. Nu pot merge nicăeri. După masă au venit la mine câțiva prieteni. După ce au plecat am scris o scrisoare unui văr al meu.

Ziua de azi e și mai urâtă ca ieri, plouă mereu e joi. Dimineața mi-am făcut lecția la Geografie. După masă am cetit cartea „Căpitanul Scott la polul Sud“ de Victor Anestiu. Mama mi-a făgăduit că mâine Vineri mă lasă la cinematograful Universității. Azi e Sâmbătă, nu mai am decât o zi și se sfârșește vacanța. De dimineață mi-am făcut lucrul manual, mi-am învățat cărțile, îmi-am pregătit ghoizdanul ca să fiu gata. Mâine e Dumineca Tomi. De dimineață o să mă duc la biserică, iar după masă la teatru. Iată că după atâta vreme s'a sfârșit vacanța Paștelui.

Ce bine îmi pare când mă gândesc că o să revăd pe colegii mei!

Pamfil G. Mihail.

elev cl. III Școala primară Nr. 3
„Avram Iancu“ din Cluj.

Învățătorul activ și învățătorul penzionar.

Răsfoind istoria poporului nostru românesc, dăm de pagini foarte dureroase. Veacuri de arândul trebuia el să zacă în neștiință în întunec.

Lui nu-i era ertat a-și zidi biserici ca alte națiuni, nu-i era ertat a umbla la școală ca să se lumineze, ba nu-i era ertat nici a se îmbrăca după voia sa.

Înțeleg mai ales poporul nostru din provinciile alipite la țara mamă. Poporul din vechiul regat era iarăși lipsit cu totul de lumină. Cu timpul pe lângă câte o mănăstire se făcea un început de școală, dacă o putem numi așa, cu dieci și cântăreți de strană, mai mult pentru trebuințele mănăstirești, decât pentru luminarea maselor, cari zăceau în cea mai urgisită sclăvie, și în cel mai cras întunec.

Și vai! ce triste timpuri erau acelea, și cât de asuprit era bietul nostru popor de pretutindenea așa încât noi cei de astăzi de ne gândim la acele timpuri de tristă amintire trebuie să glăsuim cu poetul: da „Românul are șapte vieți, în pieptul de aramă!”

De adevărate școale publice românești, putem vorbi abia pe la începutul secolului al 19-lea în urma revoluției lui Tudor Vladimirescu. Revoluția anului 1848 încă aduse puțină lumină în sufletele românești. De cătră apus încep a sufla un vânt, vântul libertății popoarelor, și poporul nostru deschise ochii, văzu lumina zilei și se deșteptă din somnul cel de moarte. Incepu a-și zidi biserici pentru preamărirea lui Dumnezeu și întărirea în credința creștinească, începu sub scutul și ocrotirea bisericii a-și da copii la învățătură și a se lumina din zi în zi tot mai mult.

Dar încă de pe atunci începu a se simți lipsa învățătorilor, cari se lumineze mințile și se nobilizeze inimile tinerilor vârstare ale neamului românesc.

Învățătorii erau pe acele timpuri înșiși cu puțină pregătire și flacăra luminiței lor abia licăria, era o lumină slabă de opăiți, dar așa slabă cum era, tot mereu răzbia în întunecul gros și greu de pătruns, ce stăpâna sufletul românesc.

Retribuțiunea învățătorilor pe acele timpuri și între împrejurările de atunci, o putem numi aproape corespunzătoare. Cu timpul apoi simțindu-se și mai mult și mai înțesat lipsa învățătorilor, se făcură primele începuturi de școli preparandiale, unde se creșteau luminătorii satelor. Calificațiunea acestor învățători deveni din ce în ce mai corespunzătoare, astfel că astăzi învățătorii români nu sunt intru nimic mai pe jos, decât învățătorii altor națiuni culte.

Cu creșterea culturii și calificării statului învățătoresc și cu munca ce o desvoaltă în masele poporului. — durere, nu a crescut în proporție dreaptă și salarizarea acestor vrednici muncitori.

Ei remaseră și mai departe cu sarcini grele de purtat și cu retribuțiuni foarte modeste, adeseori mai pe jos ca văcarul satului. Starea aceasta deplorabilă a ținut durere, mai până în zilele noastre.

Puținele îmbunătățiri ce s'au făcut ici coala statului învățătoresc erau de tot rare, ca corbii albi. Lumea se dedase a vedea pe dascălul român sărac, umilit, cerșind milă dela unul și dela altul. Nime nu-și bate capul cu starea mizeră a dascălului român, ba își venea a crede că cci din nemijlocita lui apropiere tocmai așa voiau să fie flămând, sărac, unilit, slugă plecată tuturor.

Salariul său pe lângă că era mic, neînsemnat, nu se îngrijia nime ca se fie și încasat și trăia bietul dascăl năcăjit ca vai de el, în speranța că doar-doar, va veni și pentru el timpuri mai bune. A tăcut și a răbdât, că răbdarea i-a fost haina de toate zilele și speranța i-a fost mângăierea zilelor lui. Și de îndrăznia careva dintre bieții învățători a-și ridica glasul pentru ameliorarea sorții lor, era luat la ochi, luat în furca lungă, terorizat de-i trecea bietului om pofta de a mai cere dreptate.

Înțeleg mai ales pe învățătorul confesional, care trebuia se servească la doi domni, la doi stăpâni, să-i mulțamească pe amândoi, se facă pe cantorul bisericesc, pe notarul comitetului și sinodului parohial, fără vre-o altă renumerație; apoi câte alte servicii avea de făcut poporului nemulțămător, care totdeauna la facerea preliminarului cultului, avea pe buza vorba: „e prea mare cultul, prea mare plata dascălului!”

Și cu toate aceste neplăceri și nenjunsuri învățătorul confesional știa să-și facă datorința în școală, în biserică și în viața socială.

Nici când nu a uitat că e învățător român și cu rizicul de a fi tras în cercetare disciplinară și pedepsit, ba chiar amovat din post de guvernele ungurești, a susținut sus și tare nimbul școalei, și caracterul confesional al ei. A cultivat fără preget frumoasa noastră limba românească, și a lucrat din răputeri pentru ivirea zorilor și împlinirea visului nostru de veacuri.

Nu tot așa era starea sufletească a învățătorilor de stat. Ei aveau salare bune, plătite dela stat regulat, nu aveau de lucru cu poporul, nu cereau nimic dela el, puteau să trăiască omește și să și crească familia domnește, puteau să și puuă la o parte bani albi pentru zile negre; iar când istovit de munca săvârșită, trecea în statul de penziune, avea de după salariul ridicat ce-l primise și o penziune mai bună din carea putea să trăiască scutit de grijile zilei de mâne, iar văduva de învățător putea iarăși se trăiască cu penziua repositului ei soț destul de bine.

Bietul dascăl confesional! Cine s'a gândit, sau mai bine zis cine a făcut ceva pentru îmbunătățirea stării sale materiale? Glasul de desperare al învățătorului confesional a resunat totdeauna în pustie, și ar fi resunat încă multă

vreme tot în pustie, dacă nu venea legea lui Apponyi în anul 1907, carea poruncia sus și tare: dați plată dascălilor că merită.

Aceasta lege însă, carea de o parte „te linge” și de alta „te frigea în sensul cum era alcătuită, învățătorimea română nu o putea primi cu bucurie, căci avea chițibușuri ascunse și era egală cu nimicirea noastră națională.

Comunele noastre bisericesti cu chin cu vai, după trăgăneli îndelungate și după multe zvărcoliri în dreapta și în stânga, unele ridicară salariul conform legii, dar cele mai multe cerură ajutor dela statul ungar, care le da bucuos, căci știa pentru ce.

Bieții dascăli confesionali, ajunseră din rău și mai în rău. Se începu goana după cei cari nu cunoștiau de ajuns limba maghiară, ori erau denunțați de notari, că nu sunt buni patrioți, gravitează în afară, inspectorii școlari unguri, cereau ca copiii noștri de 12 ani se știe perfect limba ungurească în vorbire și scriere, lucru absolut cu neputință. Urmau procese disciplinare, pedepse în bani, șicanări, treceri cu sila la penziune, cu o penziune de batjocură.

Spun numai un caz. Un învățător confesional din cei mai activi, care a servit cu credință bisericii și neamului său 32 de ani, se retrage silit în penziune cu 143 coroane lunar, din care are să trăiască, să și susțină familia, să se îmbrace, să și plătească locuința etc. În decursul războiului i-se mai adăugat ceva la penziune, așa că astăzi capătă 161 Lei lunar. Dar ce e aceasta sumă în scumpetea de astăzi, când penziunea de pe 2 luni nu-i e de ajuns să și cumpere o păreche de ghete.

Vă puteți închipui acum starea sufletească a bietului om, pe care îl mai chinuia și gândul: cum va trăi familia sa după ce el va muri, cu mai puțin de jumătate din penzia ce o primia el acum? A ajuns bietul dascăl confesional să și blasteme soarta.

George Cătană,
inv.

(Va urma.)

Oficiale.

No. 152

Presidiul Asociației cătră

Presidiile tuturor Secțiilor județene.

Pentru a putea pregăti la timp un raport general fidel de activitatea Asociației învățătorilor din Ardal, Bănat etc., și care raport va fi prezentat în Adunarea generală, ce pentru anul acesta se va ține în Arad, presidiile tuturor Secțiilor sunt rugate a trimite Centrului din vreme rapoartele anuale generale de activitatea Secțiilor lor. În compunerea acestor rapoarte să se fie cont de instrucțiile ce s'au dat în această privință prin ord. circulare Nr. 43—1921 și —1921 din anul 1921 apărute în revista noastră. (din Nrii 16 și 2).

Dorim să avem o icoană clară despre ceea ce este fiecare secție și de activitatea depusă în anul trecut (pricepem anul dela o adunare generală până la cealaltă).

N'am dori ca la caracterizarea — în raportul general — a fiecărei secții în parte, cu privire la unele secții să avem tot acele dureroase constatări ca și în anul trecut.

Rapoarte generale bune am primit deja până acum dela unele secții. Așteptăm să primim dela una fiecare.

Totodată atragem din nou atențiune presi-diilor să trimită costul „Analelor”, cotizația anuală pentru Asociație și colegii cari au rămas în restanță cu *abonamentului* pentru revistă să fie cercșați a și-l achita.

Cluj, la 10 Maiu 1922.

TRAIAN ȘUTEU,
președinte.

GAVRIL ALMĂȘIANU,
secretărel gen. al Asociațiunei.

Revizoratul școl. al jud. Cojocna.

No. 605/922.

On. Sfat Școlar!

În conformitate cu ord. Secreariatului general Nr. 33,010/021 sunteți invitați a iniția o activitate largă pentru ajutorarea orfanilor de stat din Azile și colonii, cu cărți și rechizite școlare necesare învățământului.

Cred, că cu influința Dvoastră însămnată asupra societății respective populației din comună ați putea face servicii foarte importante creșterii orfanilor de stat, dacă la sfârșitul cursului școlar ați adresa părinților și direcțiunilor școlare rugarea de-a dona cărți școlare folosite, pe cari apoi Dvoastră le-ați distribui la începutul anului școlar viitor orfanilor de stat din azile și colonii.

Cluj, la 11 Martie 1922.

Dr. Vilt,
revizor școlar.

Asociația învățătorilor — prez. secției jud. Sălaj.

Chemare la datorie. Fraților,

Iată, ce spuse d. revizor școlar J. Mango, în ședința comună a revizoratului școlar, comitetului secției județene: „Acum, când consolidarea statului român reclamă toate brațele și toate inimile românești din șiragul muncitorilor, nu pot lipsi învățătorii, cărora le cuvine cea mai ideală, și totodată cea mai grea muncă din luminarea poporului”.

Frumoasele cuvinte adresate corpului didactic primar din Sălaj, și promiterea unei colaborări vii a revizoratului împreună cu Corpul didactic în munca ce are de ținută: luminarea și educarea poporului și înălțarea neamului și a corpului didactic, trebuie să ne bucure și să ne umple inimile de speranțe ca printr'o muncă conștiincioasă și devotată, vom grăbi sosirea aceluși timp de mult dorit de care a vorbit revisorul J. Mango.

Vă zic și eu, fiți de câte ori ocaziunea se prezintă, adevărata expresie a intereselor țării și mai cu seamă judecați că ne trebuie un popor în stare bună mulțămît și numeros, luminat și bogat.

A. S. Regală Principele Carol la inaugurarea bibliotecii în Sîphișoara prin cuvîntul Său către popor „Prin slova ce vi-se dă, veți învăța că în neamul nostru trebuie să bată un singur suflet...“ ne chiamă la datoria comună.

Dela unire încoace toată vremea, din partea tuturor guvernelor ce s'a perândat a partidelor cari și-au înscris în programele lor ridicarea satelor, precum îngrijirea capilor bisericești (v. circulara dela Gherla Nr. 608—1919) ni-se zice: „poporul nostru este înapoiat, din cauza trecutului său istoric, pentru aceea fiecare funcționar al statului, al cultelor, trebuie să depună o muncă în plus peste munca cerută de îndatoririle sale profesionale; învățătorul în special, trebuie să facă pe apostolul cultului la sate etc.“ Circulara dela Gherla ne zice: „Vă puneți cu toate energiile sufletului Vostru în slujba sfîntă a Consolidării patriei noastre scumpe“.

Dar sufletul românesc, dela cronicări și până la generația războiului celui mare s'a îndreptat, către apostolii ideii, cari n,au avut de partea lor, decât totul servitudinii și a mizeriei și cari au ținut aprinse candelile până la învierea nemului între hptarele croite pe măsura trupului etnic. Fapta și scrisul dascălului român poartă în adâncul lor măreția acestei strădării.

Noile curente ale vremii, chemând masele populare la o mai intensă activitate economică-politică au deschis, și conducătorilor necontestați ai maselor populare rurale dela noi, învățătorilor orizonuri mai largi de manifestare politică-socială.

Și în zilele noastre, ca în trecut, dar mai ales astăzi, mijlocitorii cari au misiunea de a lua ideia din cercurile mai înalte și de a o realiza în așezăminte țărănești sunt considerați învățătorii și preoții.

Și noi suntem gata, a pune tot séfletul nostru, toată activitatea noastră în a câștiga timpul ce țaranul a pierdut din cauza nenorocirilor istorice!

Dacă jertfa și viața însași ni-a cerut-o alături de țărani, neamul, astăzi acest țaran, care își caută matca și echilibrul în noile condiții de viață așteaptă pilde vii. Să fie chibzuit și muncitor în ogorul moșiei românești, închinător legii românești și gloriei naționale, să fie frate de de cruce cu el, nu numai dascălul poporal, dar toți cărturarii români.

Alături de țaranul care luptă, care sacrifică și acum, acolo e locul învățătorului arătându-i pildă viuă: că: mărirea neamului românesc stă în înțelegerea și înfăptuirea idealului său și a datorinței sale. Cu astfel de sentimente, cu astfel

de planuri și cu astfel de aspirații am inaugurat activitatea secției noastre în cadrele Asociației generale. Se naște de sine întrebarea, ridicată, de altcum, în repețite rânduri și de mine, dacă în timpul acesta scurt de doi ani și mai bine, secția noastră a împlinit măcar în parte, așteptările întemeietorilor ei?

Declar că, nu e suflet dascălesc, în județ care să zică, nu e nimic de făcut. Durere că e prea mic numărul sufletelor chinuite de problemele Asociației noastre. 50% a dascălimei române (confes.) din Sălaj chinuite de mizerii, umilințe și nedreptăți; cealaltă parte (de stat) privește înceercările, luptele prezidiului cu o indiferență orientală. Răbdarea și indiferența, aceste două fețe ale dascălimei caracterizează două tactice deosebite, și țin loc de orice program. Vorbește „răbdătorului“ de posibilitatea îndreptării evoluției sale creatoare, al maturității, al ascensiunii sale către capacități, printr'o muncă a sa, el n'are să te asculte; vorbește celeilalte părți „comode-indiferente“ de valoarea timpului în pregătirea procesului subiectiv-psycho, și obiectiv-fizic, nu vrea să te asculte. Stă de față munca perseveranța de fier și un sacrificiu din suflet și inimă a prezidentului și a unui „mănușchiu de energii“ întru realizarea scopurilor mărețe ale „Asociației“ noastre.

Vine consfătuirea convocată de revizorul școlar județean, pe ziua de 13 Martie 1922, de sigur cu dorul său grabnic de mai bine, și spune comitetului „Secției“ că, munca stagnează, și prin glasul dlui subrevizor Nistor, stăruie asupra lipsei de conducere, lipsei de loialitate a prezidentului față de organele de control.

Presidiul secției e de acord, cu revizorul școlar întru deșteptarea motivelor la viață și la o activitate mai intensivă, dar structura psihologiei noastre, greutățile fatale ale vremii, cu lipsurile mari materiale-spirituale ne mână într'un alt tempo decât cum dorim la o muncă estro-școlară. Având abia jumătate din numărul învățătorilor necesari titulari, s'a lăsat la tragerea de inimă a fiecărui învățător în parte să lucreze. Mulți se întrebă: se ridică cultura poporului nostru, mai mult, prin școala adulților, ori prin transformarea sufletului generațiilor tinere, prin școală? Conferințele poporale ale adunărilor subsecțiilor din toamna trecută în interesul propășirii obștești, au aprins voințele. Și avem nevoie, fraților, de o pasiune mare, de-a pricepe și alina suferințele tuturor, celor mici, și celor mari. O pasiune care să nu se piardă în abstracțiuni, care să se prindă de ce e viu, de ce trăiește cu noi, de ce suferă și plînge alături de noi, care să ne miște de ochii cari caută spre noi, de mâinile ce să întind ca să ne chieime. Și iată că acum ne vin ajutoare: sute și mii. Cărțile „Fundatiei culturale Principele Carol, a casei culturii Poporului“.

Imi place a crede că, încetul cu încetul vom ajunge ca, conștiința luminată a dascălimei va

chema înaintea tribunalului civilizațiunii pe cei neglijenți, și nu vom ajunge zile, ca cea de 13/III, când spre rușinea tuturor s'a subscris o-sânda... Din partea noastră credem că decât, metodele coercitive ale autorităților școlare, cari tind a se substitui voinței colective a membrilor corpului didactic, sunt mai avantajoase măsurile provenite dela propriul nostru suflet. Și declarația dlui revizor Mango ne este o cheazășie scumpă, că revizoratul școlar județean cunoaște pulsul psihic al dascălimei de azi, care cere libertate și autonomie asupra dreptului de asociere profesională.

Controlul statului, este util și recunoscut.

Organele statului nu trebuie să facă însă din puținele reguli de drept ce sunt necesare a fi înscrise în lege pentru garantarea și apărarea unor interese de ordin general, un mijloc de intoleranță polițienească, sau măcar un prilej de arbitrar administrativ.

Tindem să trecem, cu organizația noastră dela starea pasivă, la starea activă, prin noi înșine, și dorim că, autoritățile să ajute acest proces, prin crearea condițiilor și legilor necesare.

Fraților,

În puterea dreptului pe care îl dă o muncă de mai mulți ani. Vă invit la muncă. Să vă adunați cu rodul ostenelelor noastre la adunările subsecțiilor de primăvară, ca acestea întruniri precum cele din toamna anului trecut, să aibă capacitatea de a influența, prin câte o conferință bine studiată, prin producțiunile declamatorico-teatrale, masele populare; de altă parte, de a stimula inițiativa, sentimentul datoriei și a disciplinei solidare, al onoarei și al demnității membrilor corpului didactic.

Cum la noi, în cea mai mare parte a județului, împrejurările nenorocite sociale pun familia în imposibilitate să-și crească copii, încât vlăstarele românești sunt chiar din mugur vițiate, subiectul conferinței pentru mame și părinți, ar fi să fie: Buna creștere a copiilor.

Dizertațiile din problemele vremii, d. e. Democrația și disciplina în școală. Ce poate face inițiativa învățătorului în educația politică, economică a țaranului, în înjghebură a unui muzeu școlar a prevederii școlii cu material didactic etc., și lecția practică, să fie bine pregătită și trimisă obligator o copie după manuscrise preș. subsecțiilor spre opinie și păstrare în biblioteca subsecției. Din intratele dela producțiunile artistice să vor ridica 25% pentru „F. George Lazăr“ și 25% pentru „Eondul Cultural al învățătorilor români sălăjeni“. Prezidenții subsecțiilor și casarul general sunt rugați să execute cele prescise în Regulamentul de lucrare, publicat în Nr. 16 Rev. Inv.

Unul dintre scopurile noastre îl vedem realizat: „Banca Învățătorilor“, societate anonimă

Cluj. Sper să nu lipsească un singur învățător Sălăjean, din lista pentru subscrierea de acții.

În conglăsuire cu hotărîrea consfătuirii biroului Secției cu revizoratul județean Vă leg de suflet, formați „Cercurile culturale“ 3-4 ori mai multe comune vecine. Gândiți-vă, că poporul nostru aici la periferie trăiește alături de alte popoare poate mai înaintate, și conștiința acestei stări va ajuta mult activitatea Cercurilor culturale. Vă invit a lua în socoteală programa mai jos dată și studiarea modalităților privitoare la soluția trebuincioasă.

Program pentru cercurile culturale.

I. PRELEGERI CU SUBIECT ISTORIC :

1. Nașterea poporului român (Luptele Dacilor cu Românii, Deccebal, Colonizarea Daciei).
2. Intemeierea principatelor românești.
3. Stefan Cel Mare.
4. Mihai Viteazul.
5. Cuza Vodă.
6. Răsbeul pentru întregirea neamului.
7. Bărbații însemnați ai județului nostru (Bărnuz, George Pop de Băsești etc.).

II. PRELEGERI CU SUBIECT ECONOMIC :

1. Vitele și economia satelor.
2. Arăturile de toamnă și cele adânci.
3. Cultura plantelor furagere.
4. Despre muncă și economie.
5. Casa și copiii curați cinstesc pe gospodină.
6. Laptele e cea mai bună hrană în timpul boalei.
7. Uscatul fructelor și vinderea lor în tovarășie.
8. Relele urmări ale proceselor.
9. Cultura viei.
10. Pomăritul.
11. Stupăritul.

III. PRELEGERI CU SUBIECT HIGIENIC :

1. Principalele boale contagioase (Pojarul, scarlatina, tusia, tuberculoza, colera).
2. Higiena locuinței și a vestmântului.
3. Higiena satului.
4. Higiena sateanului (Procurarea alimentelor, pregătirea lor, alimentele hrănitoare, mazăre, linte, ouă, etc.).
5. Beția.
6. Superstițiile.
7. Leacurile băbești.

IV. PRELEGERI CU SUBIECT LEGISLATIV :

1. Statul, conducerea lui, puterile statului, puterea legislatoare, camera, senatul, puterea executivă, regele, miniștrii.
2. Armata.

V. PREL. CU SUBIECT ECONOMIC-SOCIAL :

1. Tovărășiile sătești (Importanța și rostul lor economic).
2. Băncile populare (a se conforma legii Băncilor populare sătești și a Caselor Centrale, Decretul lege din 28 Martie 1903 publ. în Monitorul oficial Nr. 288 din 29 Martie 1903).

VI. PRELEGERI CU SUBIECT SOCIAL :

1. Despre mergerea la biserică.
2. Dragostea lui Dumnezeu.
3. Iubirea de patrie.
4. Iubirea de școală, foloasele ei.
5. Dragostea de jocuri și cântecele românești.
6. Rolul mamei în familie.
7. Portul național.
8. Dați-vă copii la meserii.
9. Importanța cercurilor pentru adulți.

Pentru pregătirea conferințelor indicate în acest program de activitate extrașcolară se pot folosi pe lângă alte izvoare cunoscute următoarele cărți: 1. Conferințe populare, din publicațiunile Casei școlaelor volumul 1—2 prin George Coșbuc; 2. Contribuțiune la Munca pentru ridicarea poporului de: Spiridon Popescu; 3. Cartea omului matur de: Popescu-Băjenar; 4. Organizarea politică și administrativă a României de: Emil Frunzescu; 5. Curs de Agricultură de: V. Moga; 6. Cum să ne apărăm sănătatea de: Dr. M. Căliman; 7. Legea Băncii populare. Decret-lege din 1903; 8. Șezătoare de sara de Tudor Răzeșu. Toate se pot procura la Librăria „Cartea Românească”, Cluj, Piața Unirei 7.

La muncă pentru înălțarea neamului și ridicarea prestigiului învățătorului la înălțimea ce i-se cuvine!

Bocșa română la 20 Martie 1922.

EMIL POCOLA,
prezident.

Cronica.

Consfătuirea revizorilor. În zilele de 6 și 7 Aprilie a. c. Dl. Ministru al Instrucțiunii publice Dr. Angheliescu, a convocat la București pe toți Revizorii școlari din țară în scopul de a fi pus în curent cu toate lipsurile învățământului primar din România mare. Este primul caz când șeful învățământului grupează în jurul său pe îndrumători culturali ai maselor poporului nostru, pentru că în acord frățesc să ia măsurile ce se găsesec necesare, pentru promovarea culturii românești și este primul caz când Revizorii școlari din vechiul regat împreună cu cei ai provinciilor alipite, își strâng mâna în Capitala României, ca un simbol al unității sufletești, pentru care trebuie

să lupte tot Românul conștiiu de vremile istorice prin care trecem.

De sigur aceasta consfătuirea n'a putut să dea soluție definitivă multelor probleme școlare, dar ea a făcut marea pregătire a drumului care duce la deslegarea celei mai mari din aceste probleme: reforma învățământului, pe care ne-a adus-o și Mesagiu regal al actualelor Corpuri legitoare și pe care Ministrul Instrucției do-rește să o pună pe birourile Cameri în viitoarea sesiune de toamnă, după anchetele ce se vor ține în vara aceasta. Nu putem decât să salutăm din inimă aceste gânduri ale D-lui Ministru, care arată toată sollicitudinea pentru învățământul poporului nostru românesc, și să-i dorim succes desăvârșit în marea lucrare, care răspunde unei urgente necesități de viață pentru statul nostru.

*

Învățător Prefect. Consiliu de Ministru a încredințat cu conducerea agendelor județului Treiscaune pe *Dl Eugen Popescu*, Revizor școlar în Sf. Gheorge, în calitate de Prefect. Prin aceasta s'a realizat încă o dorință a învățătorilor români, cari dau dovadă prin *munca lor* de vrednicia de a ocupa înalte funcții de stat. Dorim fratelui nostru ca să reușească în noua sa activitate a înălța, tot prin muncă cinstită și hărnicie, numele de dascăl, lucru pe care l'a dovedit cu prisosință în activitatea-i de dascăl și Revizor școlar.

*

Colecta fondului Gheorghe Lazar. În zilele aceste am primit între altele și lista de colectă trimisă colegulul nostru Avram Neda inv. director în Reșița, cu suma de 5901 Lei. Este cazul când inima noastră a celor ce stăm la conducerea așezămintelor învățătorilor de dincoace de Carpați, simțeste fiorul sentimentului de satisfacțiune, pe care ni-l cauzează colegii de talia fratelui nostru A. Neda și a celorlalți colegi, dela școala dânsului. Pătruns de importanța fondului Gh. Lazar, creat pentru a veni în ajutorul copiilor de învățători, dornici de a-și face studiile la școlile superioare, dânsul nu se oprește numai la colecta în jurul său și a câtorva cunoscuți, ci întreprinde un adevărat apostolat, jertfindu-și timp și energie, prin marile ateliere ale celui mai comercial târgușor, și prin puterea cuvântului, strânge frumoasa suma de 6000 Lei, pe care o trimite casserului general al fondului. Ca să se știe cât de mare este fapta fratelui nostru, spunem atât dânsului, cât și altora cărova se cuvine, că mai adâncând la aceasta sumă încă numai una mie Lei, putem întreține în Casa Învățătorilor din Cluj în mod absolut gratuit, 2 băieți de învățători, cari urmează la una din facultățile universității din Cluj.

Iată cât este de mare fapta iubitului nostru coleg Traian Neda din Reșița.

Al IV-lea Congres al învățătorilor din Transilvania. Potrivit hotărârii Congresului învățătoresc din vara anului trecut, marele Congres învățătoresc în anul 1922, va avea loc la *Arad* în jumătatea întâi a lunii August. Comitetul nostru pregătește de pe acum aceasta mare manifestare învățătorescă, unde se va discuta din nou chestiunea statificării școlilor — în fața D-lui Ministru al Instrucției, care va fi invitat să se convingă în persoană de starea de spirit pe care o creiază bisericile, prin acțiunea lor față cu chestia statificării. Programul și amănuntele vor urma.

*

Curs pentru învățători ajutori. *Comunicat pentru învățătorii-ajutori, cursisti dela școala normală Deva.*

În conformitate cu ordinul Secretariatului General No. 21413—1921, prin care s'a pus în vedere elevilor cursurilor de vară pentru învățător înținerea de examene de absolviență în vara anului 1922, se dispune următoarele: 1. În vederea unei pregătiri mai temeinice a cursistilor și pentru a le face posibilă complectarea și terminarea studiilor făcute la cele trei cursuri anterioare, se va deschide în 1 Iulie 1922 un al IV-lea curs pentru învățători, la școala normală din Deva. Acest curs va ține 6 săptămâni, în care timp se vor tracta nu numai materiile principale încă neterminate, dar se vor preda, într'un număr mai mare de ore, dexteritățile economia casnică, desemnul, lucrul manual, lucru de mână femeiesc, gimnastică, muzica și noțiuni de administrație școlară etc. și se va face și o repetiție a materiilor făcute în toate trei cursurile de vară. După încheierea cursului, cursistii se vor supune unui examen de fine de curs, care va cuprinde toate materiile și întreg materialul parcurs în cele patru veri. Acest examen va asigura celor ce au trecut stabilitarea în învățământ și titlul de învățători ajutori, precum și 90% din toate retribuțiunile unui învățător titular. Toți cei reușiți la acest examen au dreptul să se prezinte la examenul de capacitate pentru învățători, care examen nu va difere nici în ce privește studiile, nici în ce privește cantitatea materiilor, de examenul de capacitate, al candidaților normalisti pregătiți în mod regulat. După trecerea și acestui examen, cei reușiți se vor bucura de toate drepturile învățătorilor titulari. Până când la examenul de fine de curs sunt obligați a se prezenta toți cursiștii în cel de capacitate sa vor spune numai cei ce voiesc, ori aceia cari posed întreagă materia cerută pentru un examen de capacitate. Iuainte de a se prezenta la examenul de fine de curs, cursistii sunt datori a semna angajamentul cerut prin ordinul nostru Nr. 19612—1921. Examenul de capacitate se va da înaintea unei comisii examinătoare de stat la școala normală din Dava la un termen ce se va publica mai târziu.

*

Excursiunea institutorilor din București. Institutorii din vechiul regat, în număr de 150% vor face în vara aceea o frumoasă excursiune în Ardeal, atingând orașele: Brașov, Miercurea Ciucului, Reghinul săsesc, Târgu-Mureș, Cluj, Turda, Alba Iulia, Arad, Timișoara. Reșița, Orșova. Un delegat al Societății Instituturilor, a trecut prin toate aceste centre, luând contact cu colegii noștri învățători, din aceste localități, pentru a aranja și organiza încartiruirea și alimentarea excursiștilor pe zilele cât vor rămâne acolo. Comitetul central al Asociației noastre a ținut o ședință în aceste zile, ocupându-se cu chestia organizării excursiei, pentru a pregăti primirea fraților noștri din vechiul regat cari am dori să se simțească bine între ai noștri și să se întoarcă cu impresiile cele mai plăcute de pe plaiurile Ardealului. Secretarul nostru a fost încredințat ca să trimită o scrisoare circulară, către toate organizațiile județelor prin cari trec excursioniștii, îndemnându-i ca să se organizeze în vederea primirii lor. S'a ales apoi din sânul Comitetului central o comisiune de 6 membrii care să pregătească primirea excursiștilor în Cluj, unde dorim ca frații noștri să întâmpine și să se bucure de o primire frățească și colegială.

Rugăm și aci pe toți colegii noștri din centrele mai sus indicate, ca să înceapă cu toată graba munca de organizare și primire a colegilor noștri iubiți, cari vin cu sufletul cinstit și curat ca să cunoască frumoasele văi și suflete ale Ardealului, pentru desrobirea căruia, mulți dintre ei, au condus oștenii la biruință și au stat alături de moarte în tranșeele multe cari brăzdează pământul scump al patriei mame și al Ardealului. Venirea scumpilor noștri colegi ne îmbie un nou prilej pentru a sărbători marea sărbătoare a unității noastre naționale și aceasta înfălnire va fi o nouă dovadă, că unirea noastră sufletească o dorim și o căutăm.

*

Serbările dela Blaj. La 16 Mai a. c., s'a sărbătorit în Blaj cu mult avânt, marea Adunare națională dela 1848, când poporul adunat pe câmpia libertății, după cuvântarea memorabilă a lui Simeon Bărnuțiu, a proclamat libertatea, egalitatea și dreptatea pe seama poporului românesc.

Ce frumoasă rămânea în sufletele tuturor aceasta zi de sărbătoare, dacă ea nu era pângărită de patimile politice, pe cari unii din „marii” politicieni ai Ardealului, a înțeles să le dea curs liber pe Câmpia libertății...

*

Serata Popolară din Gârbova. La 7 Aprilie a. c. cercul cultural al învățătorilor din tractul Miercurea a ținut o serată în comuna Gârbova. Deși a fost un timp tare nefavorabil, învățătorii pătrunși de adevăratul ideal s'au prezentat în număr frumos.

La orele 9 iau parte în corpore la serviciul divin.

După serviciul divin a urmat conferința membrilor cercului, unde s'au desbătut chestii didactice.

La oarele 2 p. m. a urmat serata pentru popor. Putem zice, că a fost dintre cele mai bine reușite serate populare și poporul a ascultat cu multă dragoste și interes. Programul a fost foarte bine studiat și ales.

Președintele cercului Ilie Georgescu inv. director în Poiana prin o vorbire frumoasă arată publicului dragoste ideală a învățătorimii pentru popor și explică rolul ședințelor, apoi deschide ședința în aplauzele multîmii.

Elevii școlii se produc cu mai multe cântări și declamări instructive. Învățătorii locali Nicola și Vulcu au depus o muncă intensivă instruind acei copilași pentru a se prezenta în fața publicului și colegilor cu toată demnitatea. S'a observat o atenție încordată a elevilor față de învățătorii lor, care fapt dovedește dragoste și recunoștința lor față de părinții lor sufletești.

Urmează cele două conferințe și anume:

1. Mijloacele prin cari se desvoaltă gustul de citit în popor de învățătorul Mateiu Scorobet din Miercurea.

2. Creșterea și educarea copiilor în familie, manierile lor și purtarea lor în societate de învățătorul Constantin Fântână din Poiana,

Ambele conferințe au fost foarte bine dezvoltate și instructive. Au avut spiritul de captivare încât au fost ascultate cu viu interes ear conferințiarilor răsplătiți cu vii aplauze.

De încheiere parohul local Romul Pop mulțumește în numele poporului, învățătorilor, pentru munca desinteresată arătând poporului dragostee cu care e urmărit de adevăr, îi lui apostolii neașteptând nimic, decât recunoștință.

Din această serată putem trage următoarele concluziuni:

Poporul e dornic de cultură numai trebuie căutate mijloacele necesare. Aceasta ni se impune, pentru a repara pierderea din trecutul vitreg, mulțumită căruia poporul român nu s'a putut ridica la nivelul de cultură, unde îl putea duce aptitudinile sale firești.

Deci la muncă ideală fraților colegi. Să ne prezentăm cât mai des în mijlocul lui, să edificăm o strânsă legătură între învățător și țărani, să-i arătăm calea adevărată și mai scurtă ducătoare la scop. Ținta noastră să fie, ca în cel mai scurt timp, să vedem un țaran cult, energetic, sănătos și în bună stare. Eată deviza noastră. Ea trebuie dusă la îndeplinire prin ori-ce mijloace și sacrificii. Seratele populare ale cercurilor culturale este unul și sigur.

Poiana-Sibiului, Aprilie 1922.

Tică Poienarul.

Statificarea. Se știe că guvernul a statificat pe toți învățătorii confesionali români începând cu 1 Noembrie 1921. Suntem informați din cea mai autorizată sursă, că dl Dr. Anghelescu, Ministru Instrucțiunii, a cerut dela Consiliu de Miniștii un credit extraordinar de 12 milioane Lei din care sumă se va plăti acestor învățători statificați, diferența dela subvenție, până la salariul ce li-se cuvine ca învățători de stat, începând cu 1 Noembrie 1921, până la 31 Martie 1922.

*

Am primit știrea că pentru alegerile partiale de deputați și senatori ce vor fi în curând, în cercu Ineu (Jud. Arad) este candidat și colegul nostru *Pavel Dârlea profesor medico-pedagogic* la institutul din Ineu. E o datorință a fraților colegi din acele locuri a da tot concursul lor pentru reușita colegului Dârlea. Reușita lui e reușita noastră a tuturor. Credem, că precum învățătorii și-au făcut datorința în privința aceasta în celelalt rând — peste tot unde au fost candidați de ai noștri — așa și o vor face și de astă dată cei din cercul Ineu.

Colecta publică

în favorul „Fondului Gheorghe Lazăr“.

(Urmare.)

Lista Nr. 978	Revizoratul școlar Deva	Lei	400.—
" "	581 Aurel Pinteș Deva . . .	"	100.—
" "	231 Nicolae Mureșan Rodnave . . .	"	10.—
" "	547 P. Popa Veneția de jos . . .	"	40.—
" "	481 Dim. Goga Cluj . . .	"	65.—
" "	976 Revizoratul școl. M.-Ciuc . . .	"	82.—
" "	243 Pavel Fetti Găureni . . .	"	23·50
" "	988 Revizoratul șc. Auid . . .	"	185.—
" "	560 Sabin Mihuş Sălciua . . .	"	134.—
" "	967 Revizoratul școlar Cluj . . .	"	320.—
" "	468 Zaharie Blaga Pata . . .	"	93.—
" "	504 Teodor Rănea Făgăraș . . .	"	116.—
" "	503 G. Comăniariu Făgăraș . . .	"	62.—
" "	535 D. Negrea Făgăraș . . .	"	36·50
" "	52 Aurel Aldea Cisteiu . . .	"	45.—
" "	188 Radu Prișcu Brașov . . .	"	160.—
" "	137 P. Petrinjenariu Zlatna . . .	"	400.—
" "	453 L. Olosutean Mănăștur . . .	"	83.—
" "	561 Petru Rusu Brad . . .	"	263.—
" "	434 Nic. Lateș M.-Ciuc . . .	"	100.—
" "	318 Lazar Atanasiu Cașova . . .	"	30.—
" "	916 Mih. Negruțiu Marcoș . . .	"	80·50
" "	983 Iuliu Karșai Cluj . . .	"	400.—
" "	39 Leontina Dr. Ratiu Blaj . . .	"	300.—
" "	367 I. Ghișe Poiana-Sibiului . . .	"	50.—
" "	474 Vasile Dobra Vălcău . . .	"	119.—
" "	463 Teodor Lungu Hodiș . . .	"	114.—
" "	435 Ioan Urzică Ghimeș . . .	"	830.—
" "	221 Macedon Pap Buduș . . .	"	60.—
" "	162 T. Cioragariu Pecica . . .	"	152.—
" "	163 Nic. Dima Pecica . . .	"	65.—
" "	165 Ioan Ghebeleş Pecica . . .	"	60.—
" "	164 Const. Trifu Pecica . . .	"	74·50

Lista Nr. 480	George Stelea Cluj	. Lei 230.—
" "	614 George Comes Grădina	" 83.90
" "	370 S. Andrișoiu Călnic	" 45.—
" "	267 Maria Terente Romuli	" 126.50
" "	187 Savu Luca Satulung	" 221.—
" "	668 Ioan Toduțiu Seuca	" 50.—
" "	456 Gavril Pop Drag	" 50.—
" "	458 Leontin Terec Hida	" 150.—
" "	315 A. Mărgăria Ramna	" 128.12
" "	344 Iancu Băcilă Mehadia	" 47.50
" "	746 G. Medan Baia-Mare	" 112.—
" "	490 V. Boriga Streza-Cârț	" 79.50
" "	502 Petru Tarcia Streza-Cârț	" —.—
" "	87 Ioan Barna Mihalt	" 105.—
" "	780 Ioan Dobrotă Sibiel	" 120.—
" "	323 G. Lipovan Oravița	" 232.—
" "	20 Ioan Popa Alămor	" 62.16
" "	910 Ștefan Ștefan Izvin	" 88.—
" "	492 N. Grecu Arpașul de jos	" 35.—
" "	263 Georghe Ciocărlă Parva	" 67.—
" "	420 M. Coviciu Petroșnița	" 50.—

(Va urma.)

Cărți și Reviste.

Const. Baicu, Memorialul școlii capitale gr.-ort. române din *Orăștie* cu istoricul ei, începând dela anul înființării 1848, până în ziua de astăzi. Este o expunere a dezvoltării acestei școli, cu indicația evenimentelor mai momentuoase din viața ei și cu cronologia învățătorilor cari au servit-o.

Banca Invățătorilor.

Cu bucurie comunicăm Colegilor că Tribunalul din Cluj în ziua de 5 Aprilie a. c. sub Nr. F. 110/1922/10—11. Fsoc. 540 a înregistrat firma „*Banca Invățătorilor*” societate anonimă Cluj având o Expozitură în Mărgău (Jud. Cojocna).

Prin faptul acesta „*Banca Invățătorilor*”, care din 18 Decembre 1921 exista *de fapt* a luat ființă și *de drept* așa că începând cu ziua de 5 April nimic nu se mai opune începerei operațiunilor și la Centrala din Cluj. În consecință, Direcțiunea a decis ca societatea cu ziua de 1 Iunie a. c. să înceapă și în Cluj lucrările, la cari îi dau drept statutele.

Cu satisfacție mai comunicăm, că în urma stăruințelor D-lui Prezident al Direcțiunii Andrei Pora, „*Banca Invățătorilor*” a primit autorizația dela cei în drept, de a aduce din cota contingentată o cantitate de 50 vagoane cucuruz spre a-o desface sub îngrijirea fie a învățătorilor fie a primăriilor, țăranilor din comunele unde se simte lipsa de cucuruz. Se înțelege că prețul va fi mai mic ca cel din piață, pentru că Direcțiunea noastră nu urmărește beneficii mari materiale, ci mai mult ajutarea — prin îngrijirea Colegilor — a celor lipsiți.

Deci colegii, cari ar dori să facă servicii populației, în adevăr lipsite din comuna lor, să ne scrie ce cantitate ar fi necesară și la care gară s'ar putea preda vagonul în primirea țăranilor? Costul se va plăti la predarea marfei.

Poate vedea așa dară ori cine, că Direcțiunea noastră face tot ce poate pentru consolidarea și înflorirea acestei noii instituții dascălăști. Urmează numai, ca în acțiunea ce-o dezvoltă să fie secundată cu înțelegere deplină și de masa învățătorimei. E drept că și până acum am putut constata că mulți dintre colegi ne-au înțeles și sprijinit. Așa, amintim ca pe unii, cari până azi ne-au dat dovezi mai evidente de ajutor la emisia de acții ce facem pe următorii: Nicolae Pop, director școlar Huedin; Avram Neda, director școlar Reșița; Aurelia Chindriș, învățătoare, Suciul de sus; Nicolae Miuța, director școlar, Mediaș; Ion Dregheciu învățător, Valendorf; Silvestru Morușca, director școlar. Ighiu; Nicolae Dima, director școl., Pecica; Petru Petringenar, director școl., Zlatna; Zacheiu Borcoman, învățător, Cohalm și Corneliu Vodă, director școl., Buteni (jud. Arad.)

Aici fimem să mai amintim pe colegul Aurel Sasu, director școlar din Supurul de jos, care ne-a promis iscălirea a lor 150—200 buc. acții proprii.

Lucrând toți cu stăruință și înțelegere spre a plasa cât mai multe acții, vom fi în viitorul apropiat în plăcuta situație de a putea instala și tipografia proprie, de care vorbește Prospectul, urmând ca rând pe rând să realizăm și celelalte scopuri ce ne-am fixat.

Cens.: A. Pora.

REVISTA „INVĂȚĂTORUL” CLUJ.

*Banca Invățătorilor
Cluj*